

Tartu Ülikool
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Haridusteaduste instituut
Põhikooli mitme aine õpetaja õppekava

Kairi Kangur

POISTE JA TÜDRUKUTE KÜBERSUHETE LOOMISE
MOTIIVIDE VÕRDLUS LÄÄNE-VIRUMAA III KOOLIASTME
ÕPILASTE NÄITEL

magistritöö

Juhendaja: Piret Luik

Läbiv pealkiri: Õpilaste kübersuhete loomise motiivid

KAITSMISELE LUBATUD

Juhendaja: Piret Luik (pedagoogika, PhD)

.....
(allkiri ja kuupäev)

Kaitsemiskomisjoni esimees: Mari Karm (kasvatusteadused, PhD)

.....
(allkiri ja kuupäev)

Tartu 2013

Sisukord

Sissejuhatus	3
1 Kirjanduse ülevaade suhetest ja käitumisest reaalses elus ning küberruumis.....	5
1.1 Kübersuhted, kübersuhete motiivid ja küberruum	5
1.2 Suhtlemine ja suhete loomine kui inimlikud vajadused	6
1.3 Suhete loomine reaalses elus ja küberruumis	6
1.3.1 Suhete loomise motiivid reaalses elus.....	6
1.3.2 Internetis tegutsemise ja kübersuhete loomise motiivid.	8
1.4 Suhted ja käitumine reaalses elus ning kübermaailmas.....	11
1.5 Soolised erinevused seoses suhete ja suhtlemisega.....	13
1.6 Antud uurimuse eesmärk ja hüpoteesid.....	14
2 Uurimus kübersuhete loomise motiividest.....	16
2.1 Uurimuse metoodika.....	16
2.1.1 Valim.....	17
2.1.2 Uurimisinstrument.....	17
2.1.3 Uurimisprotseduur.....	20
2.2 Tulemused	21
2.2.1 Murdealiste poiste ja tüdrukute internetikasutus.....	21
2.2.2 Seiklusotsing.	28
2.2.3 Põgenemine.	29
2.2.4 Romantilised suhted.	29
2.3 Arutelu	30
Kokkuvõte	34
Summary	36
Tänuõnad	38
Autorsuse kinnitus.....	39
Kasutatud kirjandus.....	40
Lisad	

Sissejuhatus

Internetikasutus on muutunud laste ja noorte igapäevaelu lahutamatuks osaks (Kalmus, et al., 2010; Livingstone, Haddon, Görzig & Ólafsson, 2010). Noored on vastuvõtlikud uutele tehnilistele lahendustele ja oskavad kasutada infotehnoloogilisi ja kommunikatsiooni vahendeid probleemideta (Hartmann, 2003).

Taolist põlvkonda nimetab Tapscott (1998, 1999) „netigeneratsiooniks“ ja „digitaalseks generatsiooniks“, kelle igapäevase elu lahutamatuks osaks on saanud interaktiivne meedia üheskoos mängude ja internetirakendustega. „Netigeneratsiooniga“ samalaadselt on kasutatud veel mõisteid digitaalajastu põliselanikud“ ja „internetipõlvkond“ (Beemt, Akkerman & Simons, 2011) ning „veebigeneratsioon“ (Hartmann, 2003).

Kalmus et al (2010) EU Kids Online uurimuse eestikeelsest kokkuvõttest selgub, et 9 - 16. aastastest Euroopa lastest kasutab internetti iganädalaselt 93% ning 60% iga päev. Eesti lastest kasutab igapäevaselt internetti 82%. Siibak (2009) toob aga oma doktoritöös välja, et 11 – 18. aastastest Eesti noortest kasutab internetti lausa 99,9%. EU Kids Online uurimuses (Livingstone et al., 2011) tuuakse välja, mida rohkem lapsed igapäevaselt internetti kasutavad, seda suurem on tõenäosus, et nad puutuvad kokku ühe või enama internetiriskiga (nt pornograafia, kiusamine, toitumishäireteni viivate dieetide propageerimine, narkootikumide kasutamine, õhutamise enesetapule jne).

Euroopa noortest 30% suhtleb internetis inimestega, keda nad päriselus kohanud ei ole. Taolist tegevust peetakse ohtlikuks, aga samas ka lõbusaks, ohutuks ja arendavaks. Eesti lastest on internetituttavaga reaalses elus kohtunud 25%. (Kalmus et al., 2010; Livingstone et al., 2010).

Uuritud on ka interneti mõju inimese käitumisele. Yen, Yen, Wu, Huang ja Ko (2011) väidavad, et inimeste vaenulik käitumine tuleneb internetis vägivaldse sisuga piltide, videode vaatamisest ja arvuti- või internetimängude mängimisest. Korduvat vägivaldsete mängude mängimist peetakse agressiivset käitumist suurendavaks teguriks ning kontrolli kaotamist internetikasutuse üle internetisõltuvuse põhjustajaks.

Erinevad põlvkonnad võivad väärtustada interneti erinevaid funktsioone – nii näiteks vanem generatsioon väärtustab rohkem interneti hariduslikke eesmärke, nooremad eelistavad aga meelelahutust ja eakaaslastega suhtlemist (Kalmus, 2008). Lisaks lõbusale meelelahutusele, aitab interneti sotsiaalmeedia endassetõmbunud või häbelikel noorukitel laiendada suhtlusringkonda (Pollet, Roberts & Dunbar, 2011) ning on isegi leitud, et vanemad peaksid rohkem soosima noorukite internetikasutust, et arendada nende sotsiaalseid oskusi

hilisemas elus. Poiste puhul mõjutab interneti vahendusel sõpradega suhtlemine otseselt ka nende sõpruse kvaliteeti (Desjarlais, Willoughby, 2010).

Tapscott (1999) võrdleb noorte internetis olemist kui kohtumist ja pidustusi. Peamiste noorte internetitegevustena toob ta välja oma isiklike asjade haldamise, korraldatakse protestiliikumisi, kontrollitakse fakte, arutletakse foorumites, kontrollitakse oma lemmikvõistkonna punktiskoori, vesteldakse nõ küberruumi superstaaridega, hangitakse videokopeeringuid peagi ilmuvatest filmidest.

Noorte kultuuri ja käitumise paremaks mõistmiseks soovitatakse pöörata uurijatel tähelepanu nõ internetigeneratsiooni interaktiivse meedia kasutuse motiividele (Beemt, et al 2011).

Käesoleva töö temaatikaga seotud uuringute ja teadusartiklitega tutvudes selgus, et palju on uuritud erinevaid küberruumis paiknevaid riske (Kalmus et al, 2010; Livingstone & Haddon, 2008; Livingstone et al, 2011; Siibak, 2009; Wakefield & Rice, 2008), nende mõju ja ulatust tänapäeva noorte elus, kuid puudub arusaam, millistel motiividel noored ise internetis suhteid loovad.

Antud teema uurimine oleks vajalik, et mõista noorte käitumist ja valikuid ning seeläbi arendada nende küberturvalisust või ettevalmistust turvaliseks toimetulekuks küberruumis. Antud töö eesmärk on Lääne-Virumaa koolide 7. – 9. klassi õpilaste näitel selgitada välja põhjused, miks loovad Eesti 13 – 16 aastased õpilased kübersuhteid ning mil määral erinevad poiste ja tüdrukute hinnangud internetikeskkonnas loodud suhete motiividele.

Töö esimeses peatükis antakse ülevaade eelnevalt läbi viidud uuringutest ja nende tulemustest ning selgitatakse lahti olulisemad terminid. Teises peatükis kirjeldatakse käesoleva uurimise metoodikat, valimit, uurimisinstrumenti ja protseduuri; käsitletakse uurimistulemusi - analüüsitakse saadud tulemusi ning seostatakse kirjanduses toodud seisukohtadega.

1 Kirjanduse ülevaade suhetest ja käitumisest reaalses elus ning küberruumis

1.1 Kübersuhted, kübersuhete motiivid ja küberruum

Kübersuhete mõiste tuleneb inglisekeelsest ühendist *cyber-communication*, mis otsetõlkena võiks tähendada kübersuhtlust. Sõna „*cyber*“ (inglise keeles) on rahvusvahelise tähendusega ja seda otseselt eesti keelde ei tõlgita, küll aga kasutatakse eestipärasemat kirjapilti „küber“ (Eesti õigekeelsussõnaraamat, 2006), mis tähendab interneti ja arvutitega seonduvat (Liikane & Kesa, 2011). Sõna „*communication*“ (inglise keeles) tähendab suhtlust, kommunikatsiooni, side, teatist (Inglise-eesti masintõlkesõnastik, s.a.).

Antud uurimuses käsitletakse küberkommunikatsiooni või kübersuhtlust kui interneti vahendusel teostatavat inimestevahelist suhtlust, kasutades selleks erinevaid võimalusi, näiteks e-mailide saatmine, foorumites ja kommentaariumides arvamuste avaldamine, jututubades vestlemine ning lävimist üha enam populaarsust koguvates sotsiaalvõrgustikes.

Motiivide mõistet on käsitletud kui psühholoogilisi vajadusi, mis panevad inimese tegutsema millegi nimel (Sheldon, 2011). Samas artiklis soovitatakse eristada psühholoogilisi vajadusi käitumuslikest motiividest, tuues põhjenduseks:

- 1) inimesed võivad olla motiveeritud midagi tegema, kuid tegevuse tulemus ei pruugi rahuldada nende vajadusi,
- 2) inimesed ei pruugi olla motiveeritud saama midagi, mida nad vajavad.

Motiivide käsitlusi ja jaotusi on mitmeid. Sheldon (2011) jaotab motiive järgmiselt: seotuse motiivid, pädevuse motiivid, autonoomsuse ehk iseseisvumise motiivid ja teised põhilised psühhosotsiaalsed motiivid (nauding, enesetunnetuse, staatuse tagamine ja kogemuste hankimine). Wang ja Chang (2010) uurisid eelkõige kübersuhete loomise motiive, mille all peetakse silmas internetis loodavate suhete põhjuseid. Kübersuhete loomise motiividena nimetatakse anonüümsuse tagamine, võimalus kohata uusi inimesi, lihtne suhtlus, uudishimu, emotsionaalne toetus, sotsiaalse kompensatsiooni saamine, eemaloleks reaalsest maailmast, armastuse otsimine ja seksuaalpartnerite otsimine.

Mõistet „küberruum“ võib selgitada kui „globaalvõrkude ja virtuaalreaalsuse võrku“ (Hanson & Tavast, 2011), „irreaalset maailma, mille tekitavad arvutid ja Internet ning kus inimene võib teha peaaegu kõike seda, mida ta teeb tavalises maailmas“ (Liikane & Kesa, 2011) või „muljet ruumist ja kooskonnast, mille moodustavad arvutid, arvutivõrgud ja nende kasutajad“ (vt IT terministandardi projekti (1998-2001) sõnastikku, 2011). Paralleelselt

mõistega „küberruum“ kasutatakse ka samatähenduslikku sõna „virtuaalmaailm“ (Wang & Chang, 2010).

Lähtuvalt eelnevalt toodud mõistetest, käsitletakse käesolevas uurimuses mõistet „kübersuhted“ kui interneti vahendusel loodavaid inimestevahelisi suhteid, mõistet „kübersuhete motiivid“ kui internetis loodavate suhete põhjuseid ning mõistet „küberruum“ kui internetis olevat keskkonda.

1.2 Suhtlemine ja suhete loomine kui inimlikud vajadused

Suhtlemist ja suhete loomist peetakse oluliseks osaks inimese arengus ja sotsialiseerumises ühiskonda. Ameerika psühholoog Maslow füüsiliste ja psühholoogiliste vajaduste hierarhia (Gorman, 2010) järgi paikneb kuulumisvajadus (sh. gruppi kuulumine) ja armastusvajadus (sh. suhete loomine ja hoidmine) Maslow vajaduste püramiidi kolmandal astmel ning on eelduseks kõikide järgnevate vajadushierarhiate (austusvajadus, eneseteostus ja eneseületamine) täitmiseks. Nimetatud psühholoogiliste vajaduste astmeni jõudmise eelduseks peetakse eelkõige füüsiliste vajaduste täitmist, sest inimene on rohkem mõjutatav füüsiliste vajaduste kui psühholoogiliste vajaduste täitmata jätmisest. Kui inimene ei toitu õigesti, ei maga, võib tulemuseks olla haigestumine või surm, kuid psühholoogiliste vajaduste täitmata jätmise tulemusena nimetatakse negatiivseid tundeid, nt. ollakse õnnetu (Gorman, 2010; Sheldon, 2011).

Teise Ameerika psühholoogi, Kohlbergi tõdemuste (Kohlberg, 1984, viidatud Jackson, Zhao, Witt, Fitzgerald & von Eye, 2009) järgi toimub laste moraalne-eetiline areng eelkõige läbi mitmekesise sotsiaalse suhtluse, kus tuleb mõista ja arvestada rühmade ja inimeste individuaalseid erinevusi ning lahendada erinevaid dilemmasid. Inimestevaheliste suhete loomisel ja suhtlemisel tekkivate dilemmade lahendamise oskust peetakse eelduseks lapse arenemisel täisväärtuslikuks ühiskonnaliikmeks (Jackson et al., 2009). Vajaduste nimel tegutsemise kohta toob näite ka Sheldon (2011). Kui inimesel on rahuldamata kuulumisvajadus, tunneb ta üksindust. Seda peetakse motiiviks leida keegi, kellega vestelda. Kaaslasega rääkimine aitab tekitada kuuluvustunnet.

1.3 Suhete loomine reaalses elus ja küberruumis

1.3.1 Suhete loomise motiivid reaalses elus.

Step ja Finucane (2002) annavad USA Kesk-Lääne täiskasvanud elanikkonna seas läbi viidud uurimuses ülevaate igapäevase inimestevahelise suhtlemise motiividest. Suhtlemise

motiive peavad nad üheks võimaluseks indiviidide eristamisel. Erinevad inimesed suhtlevad ja loovad suhteid erinevatel põhjustel. Uuringus käsitleti 18-48. aastaste inimeste suhtlemise olulisemate motiividena naudingut, kaasamist ja põgenemist ning madalamad tulemused esinesid kiindumuse ja kontrolli motiivide korral. Kontrolliva motiivina käsitletakse kontrolli vestluspartneri üle, soovi tema eest otsustada.

Step ja Finucane (2002) tegid uurimistulemuste põhjal järelduse, et inimestevahelise suhtluse motiiv on positiivselt seotud vestluse tulemusega. Näiteks kvaliteetsem suhtlus oli nendel inimestel, kes nautisid vestlust partneriga.

Inimestevaheliste suhete loomise motiivide seost isiksuse tüübiga on uurinud Paulsel ja Mottet (2004). Nad uurisid 325 bakalaureuseõppe üliõpilast, keskmise vanusega 20 eluaastat. Isiksusetüüpidega eristati ekstravertne, neurootiline ja psühhootiline ning suhete loomise motiividena sarnaselt Step ja Finucane`le (2002) nimetati: nauding, kiindumus, kaasamine, põgenemine, kontrolli kellegi üle ning lisandus motiiv - lõõgastumine. Tulemusena tuuakse välja, et ekstravertse temperamendiga inimesed kasutavad suhete loomisel rohkem erinevaid motiive kui neurootilised ja psühhootilised inimesed.

Ekstravertne inimtüüp eelistab suhteid luua naudingulistel, kiindumuslikel ja lõõgastavatel motiividel. Neurootilise temperamendiga inimesed loovad suhteid pigem põgenemise motiivil ning psühhootilised inimesed kontrolli motiivil (Paulsel & Mottet, 2004).

Lisaks inimese temperamendile võib mõjutada suhtlusmotiivi ka suhtluspartneri isiksus. Graham, Barbato ja Perse (1993) uurisid, kellega ja millistel motiividel suheldakse. Tulemuseks saadi, et 16.-87. aastased uuritavad loovad suhteid võõraste inimestega eelkõige kiindumuslikel ja naudingulistel motiividel. Formaalses rollis luuakse suhteid samuti kiindumuslikel ja naudingulistel motiividel, kuid kõrgema tulemusega lisanduvad veel kaasatus ja lõõgastus. Töökaaslastega luuakse suhteid kiindumuslikel, lõõgastavatel ning naudingulistel eesmärkidel, lähedaste sõpradega, perekonnaliikmetega ja armsama või abikaasaga luuakse suhteid kõige enam sarnastel motiividel: kiindumus, kaasatus, nauding ja lõõgastus. Põgenemise eesmärgil luuakse suhteid enamasti formaalses rollis ning kontrolli motiivil abikaasa või armsamaga.

Sõpradega suheldakse rohkem nõuannete saamise eesmärgil, kuid vanematega sotsiaalsel eesmärgil. Kõrged tulemused on nii vanematega kui sõpradega suhtlemisel kiindumuslikel ja naudingulistel motiividel. (Frisby & Martin, 2010).

Eelnevalt käsitletud uurimuste tulemustest selgus, et üheks olulisemaks reaalses elus loodavate suhete motiiviks on nauding (Paulsel & Mottet, 2004; Step & Finucane, 2002). Naudingulisel motiividel luuakse suhteid võõraste inimestega, formaalsesetes suhetes,

töökaaslastega, lähedaste sõpradega, perekonnaliikmetega ja armsama või abikaasaga (Frisby & Martin, 2010; Graham et al., 1993). Paulsel ja Mottett (2004) uurimistulemustest selgus, et naudingulistel motiividel loovad suhteid eelkõige ekstravertse temperamendiga inimesed.

Teise olulisema reaalses elus loodavate suhete motiivina on nimetatud kiindumust (Frisby & Martin, 2010; Graham et al., 1993; Paulsel & Mottett, 2004). Sarnaselt naudingulisele motiivile, luuakse suhteid kiindumuslikul motiivil võõrastega, formaalsetes suhetes, töökaaslastega, lähedaste sõpradega, perekonnaliikmetega ja armama või abikaasaga (Frisby & Martin, 2010; Graham et al., 1993) ning seda motiivi eelistavad kasutada samuti ekstravertselt käituvad inimesed (Paulsel & Mottett, 2004).

Varasemate uurimistulemuste põhjal tulevad esile ka mõningad erinevused. Näiteks Step ja Finucane (2002) suhete loomise motiivide käsitluses esineb viis faktorit: nauding, kaasamine, põgenemine, kiindumus ja kontroll, kuid teised uurijaid toovad välja suhtlusmotiivide käsitluses 6-faktorilise skaala, kuhu lisandub eelnevalt nimetatud motiividele ka suhete loomine lõõgastumise eesmärgil (Graham et al., 1993; Paulsel & Mottett, 2004).

1.3.2 Internetis tegutsemise ja kübersuhete loomise motiivid.

Suhtlemist peetakse üheks peamiseks põhjuseks, miks 18.-63.aastased (keskmiselt 28.aastased) inimesed kasutavad interneti. Eelisenähtuakse välja, et internet pakub suhtlemiseks mitmekesiseid võimalusi, näiteks e-kirjade saatmine, kiirsõnumite vahetamine, sotsiaalvõrgustikud ja blogid. Lisaks on võimalik suhelda nii sõpradega kui võõraste inimestega. (Pollet et al., 2011).

Yen et al. (2011) nimetavad kolledži tudengite interneti kasutamise motiividena lõõgastumist ja meelelahutust ning väidavad, et nimetatud motiivid võivad aidata leevendada vaenulikkust käitumist ja depressiooni. Lisaks tuuakse välja, et kübermaailmas tehtavaid toimetusi võib mõjutada ka erinevate piltide, videode, mängude ja filmide lihtne ja tasuta kättesaadavus.

Sarnaselt Yen et al. (2011) uurimistulemustele nimetatakse interneti kasutamise motiividena meelelahutust ja puhkust ka Ameerika täisealiste meeste seas (Fallows, 2005). Samas uurimuses tuuakse välja ka meeste ja naiste eelistatavad tegevused internetis, mis on sarnased, kuid erineval määral.

Järgnevalt on välja toodud Fallows (2005) originaalartiklis esitatud andmete põhjal osalised kõrgemad tulemused internetikasutusel, näiteks kasutatakse interneti e-kirjade saatmiseks (mehed 88%, naised 94%), interneti otsingumootorite kasutamiseks (mehed 90%, naised 91%), kaartide või juhiste otsimiseks (mehed 82%, naised 87%), toodete või teenuste

otsimiseks (mehed 82%, naised 75%), ilmateate kontrollimiseks (mehed 82%, naised 74%), hobide kohta info hankimiseks (mehed 80%, naised 75%) uudiste hankimiseks (mehed 75%, naised 69%), reisimise kohta info hankimiseks (mehed 74%, naised 71%), tervise ja meditsiinialase info otsimiseks (mehed 58%, naised 74%).

Samas uurimuses (Fallows, 2005) on toodud välja ka Ameerika meeste ja naiste võrdlus (Tabel 1) interneti kasutamisel suhtlemiseks, kus selgub, et mehed eelistavad naistest enam vestlemist ja arutelu, kuid naiste puhul on kõrgemad tulemused e-kirjade saatmisel, kiirsõnumite vahetamisel, tervituste või kutsete edastamisel, tekstisõnumiste vahetamisel. Statistiliselt oluline erinevus meeste ja naiste kübersuhtluse tegevuse puhul esines e-mailide ksutamisel ($p < 0,05$).

Tabel 1. Ameerika täiskasvanud meeste ja naiste hinnangud internetikasutusele suhtlemise eesmärgil (Fallows, 2005, p. 17).

Tegevus	Mehed (%)	Naised (%)
E-kirjade saatmine	88	94*
Kiirsõnumite vahetamine	46	48
Tervituste/ kutsete edastamine	41	44
Tekstisõnumite vahetamine	33	37
Vestlemine või arutlemine	24	20
Internetitelefoni kõnede pidamine	9	5

Märkus: tulemused on esitatud protsentidena internetti kasutavate meeste ja naiste valimite kohta eraldi. *statistiliselt oluline erinevus, $p < 0,05$.

Oma kodulehekülje koostamise motiividena 16. - 80.aastaste kodulehekülje omanike seas on välja toodud nauding (39,7% vastanutest), veebidisaini harjutamine (20,6%), enesekujutamise (15,1%), vaba aja veetmise võimaluste esitlemine (12,3%) ja tööga seotud esitlused (12,3%), nt avalik *Curriculum Vitae* (Weibel, Wissmath & Groner, 2010).

Eesti noored vanuses 11-24 aastat, eelistavad kasutada sotsiaalvõrgustikke, foorumeid ja kommentaariumeid eelkõige sotsiaalsetel motiividel. Vähem tegeletakse blogide ja kodulehekülgede haldamisega ning seejuures on peamisteks motiivideks soov erituda teistest ja olla originaalne (Siibak, 2009).

Küberruumis tegutsemise motiive nimetab ka Tapscott (1999). Tema arvates veedavad teismelised internetis palju aega, et korraldada protestiliikumisi, avaldada arvamusi foorumites, otsida lisateavet ja fakte, leida videosid peagi ilmuvatest filmidest ja eriti noorematel lastel on soov kohtuda inimestega ning vestelda nendega erinevatel teemadel.

Euroopa laste internetitegevuste eelistustest toovad välja Livingstone et al. (2011), et 9-16. aastased lapsed kasutavad internetti kõige enam koolitööde tegemiseks (85%),

onlinemängude mängimiseks (83%), videoklippide vaatamiseks (76%), sotsiaalvõrgustiku profiili külastamiseks (62%), kiirsõnumite vahetamiseks (62%) ja e-mailide saatmiseks ja lugemiseks (61%).

Käesoleva töö aluseks on võetud Wang ja Chang (2010) poolt läbi viidud küsitlus noorte kübersuhete loomise motiivide kohta. Nimetatud uurimuse käigus loodi kübersuhete motiivide skaala. Selleks intervjueriti ja küsitleti mitmes etapis Taiwani ärikolledži üliõpilasi. Andmete analüüsimisel kasutati faktoranalüüsi ning selekteeriti välja teemad, mis korreleerusid üksteisega negatiivselt või ei korreleerunud üldse.

Kirjelatud analüüsi tulemusel jäi küsitlusse alles 29 alateemat, mis hiljem jaotusid üheksaks kübersuhete loomise faktoriks (Tabel 2): anonüümsus, võimalus tutvuda uute inimestega, suhtlemise lihtsus, uudishimu, emotsionaalne toetus, sotsiaalne kompensatsioon, eemalolek reaalsest maailmast, armastus, seksuaalpartnerid, mis motivatsioonifaktorite vaheliste suhete täpsemaks analüüsiks jagunesid kolmeks teise taseme faktoriks ehk dimensiooniks: seiklused, põgenemine virtuaalmaailma ja romantika.

Tabel 2. *Kübersuhete loomise motiivide dimensioonid ja faktorid (Wang & Chang, 2010, p.294).*

Dimensioonid	Faktorid	Faktorkaal
Seiklused	Anonüümsus	.72
	Võimalus kohtuda uute inimestega	.58
	Kerge suhelda	.67
	Uudishimu	.59
	Emotsionaalne toetus	.70
Põgenemine virtuaalmaailma	Sotsiaalne kompensatsioon	.81
	Põgenemine reaalsest maailmast	.66
Romantika	Armastus	.67
	Seksuaalpartnerid	.90

Statistiliselt olulisemateks kübersuhete loomise faktoriteks ehk motiivideks Wang ja Chang (2010) järgi võib lugeda romantika dimensiooni faktoreid, nt üheöösuhete otsimine, seksuaalsete suhete otsimine, reaalsesse ellu seksuaalpartneri otsimine, küberseksi otsimine. Järgnevad uudishimu uute sõprade leidmisel, mis kuulub seikluste dimensiooni ning reaalsest elust põgenemise faktor.

Internetti kasutatakse peamiselt meelelahutuslikel, seikluslikel ning lõõgastavatel eesmärkidel (Follows, 2005; Yen et al., 2011; Wang & Chang, 2010). Interneti kasutamise motiiviks loetakse ka sotsialiseerumist ehk suhete loomist ja suhtlemist (Livingstone et al., 2011; Pollet et al., 2011; Siibak, 2009; Tapscott, 1999). Internetis veedetava aja jooksul kasutatakse seal väga mitmekesiseid tegevusi: e-kirjade saatmine ja lugemine, lisateabe

otsimine millegi kohta, kiirsõnumite vahetamine, arvamuste avaldamine foorumites, *onlinemängude* mängimine, sotsiaalvõrgustiku profiili haldamine, jututubades vestlemine, kodulehekülje koostamine jne. (Follows, 2005; Livingstone et al., 2011; Siibak, 2009; Tapscott, 1999; Weibel et al., 2010). Konkreetsemalt kübersuhete loomise motiividena on nimetatud teabe, tervituste või kutsete edastamist e-kirjade, kiirsuhtluskanalite kaudu, arvamuse avaldamist foorumites ja kommentaariumites (Follows, 2005; Livingstone, 2011; Tapscott, 1999). Wang ja Chang (2010) tulemustel selgub, et kübersuhete loomise motiivid on eelkõige romantika otsimine, põgenemine virtuaalmaailma näiteks reaalses elus esinevate probleemide eest ning seikluste otsimine.

1.4 Suhted ja käitumine reaalses elus ning kübermaailmas

Mitmed teadlased on uurinud küberruumi ja reaalse elu seotust ning leidnud, mil määral on seotud inimestevahelised suhted ja nende käitumisviis nii internetikeskkonnas kui reaalses elus. Esitletud on nii negatiivseid kui positiivseid seoseid.

Tapscott (1999) arvab, et lapsevanemad võiksid olla rahulikud ning mitte liialt muretseda laste internetis veedetud aja ja tegevuste pärast. Ta väidab, et digitaalne maailma aitab lastel areneda ja õppida eelkõige sotsiaalseid oskusi ja suhtlemist, nt vastastikuseid suhteid, meeskonnatööd, kriitilist mõtlemist, lõbu, sõprussuhteid looma ja eneseväljendust ning enesekindlust. Seega soovitab Tapscott ka õpetajatel koolitundides kasutada rohkem interaktiivseid vahendeid, et motiveerida õpilasi õppima.

Sarnaselt Tapscott (1999) arvamusele tuuakse Wakefield ja Rice (2008) artiklis välja kübersuhtluse ja laste arengu positiivne seos. Väidetakse, et kübesuhtlus on kui õppimise, vastutuse arengu ja iseseisvumise vahend, kuid samas ei tohi unustada sellega kaasnevaid riske, milleks on näiteks kerge ligipääs isiklikele andmetele, mida pahatahtlikud inimesed võivad reaalses elus negatiivsetel eesmärkidel kasutada.

Siibak (2009) peab sotsiaalvõrgustikke nõ laste *online*-mänguväljakuks, kus kasutatakse täiskasvanutelt saadud teadmisi, mis ühildatakse eakaaslaste kultuuriga. Suhtlusportaalide profiilidel jäljendatakse vanemate käitumist ning võttes endale erinevaid täiskasvanutele omaseid rolle, mängitakse erinevaid soolisi ja sotsio-dramaatilisi rollimänge. Taolist tegevust peetakse sarnaselt Tapscott (1999) arvamusele lapse arengu ja iseseisvumise mõttes vajalikuks.

Üheks internetilahenduseks on ka kodulehekülgede ja veebiblogide loomine. Weibel et al. (2010) uurimistulemused näitasid, et suurem valmisoleks luua oma kodulehekülg või

blogi on tavapärasest inimkonnast ekstravertsema ja heuristilisema käitumismustriga inimesel. Kõrgeim ekstravertsuse hinne on inimestel, kes naudivad kodulehekülje tegemist ja kujutavad koduleheküljel iseennast.

Korduva ja kontrolli alt väljunud internetikasutusega võib aga kaasneda internetisõltuvus, mis põhjustab depressiooni nii reaalses maailmas kui kübermaailmas. Taolise käitumisega kaasnevaks peetakse vaenulikku suhtlemist jututubades ning reaalses elus. Sarnane mõju on ka vaenuliku sisuga *onlinemängude* mängimisel. Samas tuuakse välja, et paremate sotsiaalsete oskustega ja empaatilisemad inimesed võivad interneti vahendusel avaldada positiivset eekuju ning vähendada agressiivset käitumist (Yen, et al 2011).

Lisaks internetisõltuvuse tekkimise ohule võivad küberruumis tegutsevad ja suhtlevad lapsed ning noored kokku puutuda ka teise internetiohuga, milleks on küberkiusamine. Livingstone et al. (2011) toovad 13-16. aastaste laste väidete põhjal välja, et uuringule eelnenud 12. kuu jooksul olid nad kogenud rohkem kiusamist reaalses elus (13%) kui internetis (9%), kuid oli esinenud ka häiriva sisuga telefonikõnede, sõnumite ja videode saamist (6%). Üldises pikemas perspektiivis vaadatuna on 9-16.aastased küsitletavad siiski rohkem kokku puutunud kiusamisega internetis.

Yang, Yang ja Chiou (2010) leidsid reaalses elus ja küberruumis loodavate seksuaalsete suhete uurimuses, et noorte seksuaalsete suhete arengus avaldab rohkem mõju anonüümsus suhtlemisel kui see, millisel suhte arengu astmel ollakse. Mees- ja naissoost noorukite võrdluses toodi välja erinevus, et mehed näitasid suuremat avatust seksuaalsetele suhetele nii reaalses elus kui küberruumis. Reaalses elus suureneb naiste seksuaalne avatus seoses suhte arenguastmega, kuid küberruumis esineb naiste seksuaalse avatuse ja suhte arengu U-kujuline trend.

Lähtudes eelnevalt käsitletud uurimuste tulemustest võib teha kokkuvõtte, et küberruumis tehtavad tegevused ja loodavad suhted võivad olla inimese arengus olulise tähtsusega (Siibak, 2009; Tapscott, 1999; Yen, et al. 2011; Wakefield ja Rice, 2008), kuid samas võivad põhjustada ka riskikäitumist ja internetisõltuvust (Livingstone et al., 2011; Yen, et al 2011).

Sarnaselt reaalses elus naudingulisel motiivil suhete loomisele (Paulsel & Mottet, 2004; Step & Finucane, 2002), on üheks kodulehekülgede loomise motiiviks naudingusaamine (Weibel et al., 2010). Teise sarnasusena saab välja tuua, et nii reaalses elus suhete loomise motiiviks kui ka küberruumis tegutsemise eesmärgiks võivad olla lõõgastumine ja meelelahutus (Fallows, 2005; Graham et al., 1993; Paulsel & Mottet, 2004; Yen et al., 2011).

Jackson et al. (2009) moraalne-eetiline käitumine reaalses elus võib ennustada käitumist küberruumis.

1.5 Soolised erinevused seoses suhete ja suhtlemisega

Läbi sotsiaalsete võrgutike avaneb inimestel võimalus suhelda väga erinevate inimestega, erinevatest maailma piirkondadest.

Ameerikas üle 18.aastaste naiste ja meeste seas läbi viidud viis aastat kestnud projektist (*Pew Internet & American Life Project*) annab kokkuvõtliku ülevaate internetikäitumisega seotud soolistest erinevustest (Fallows, 2005). Tulemustest selgub, et nooremad naised viibivad rohkem internetis kui nooremad mehed, vallalised mehed rohkem kui vallalised naised, abielus naised rohkem kui abielus mehed ning alaealiste lasteta mehed veedavad rohkem aega internetis kui alaealiste lasteta naised. Lisaks toodi välja erinevus, et naised on entusiastlikumad kübersuhtlejad kui mehed. Ameerika naised eelistavad suhelda sõpradega, perekonnaliikmetega ning töökaaslastega erinevatel ja üsna isiklikel teemadel, kuid mehed eelistavad suhelda pigem huvigruppidega ning seda puhkamise ja meelelahutuse eesmärgil (Fallows, 2005).

Livingstone et al. (2011) andmetel on 9-16.aastased poisid rohkem kui tüdrukud valmis suhtlema inimestega, keda nad teavad vaid internetis. *EU Kids Online* tulemusel selgus, et 31% poistest ja 20% tüdrukutest suhtleb interneti vahendusel inimestega, keda nad reaalselt ei tunne.

Siibak (2009) järgi on Eesti 11.-24.aastased aktiivsed sisuloojad internetis. Poiste puhul tuleb esile nende suurem interneti sotsiaalvõrgustike kasutamine kui tütarlaste puhul, põhjuseks loetakse tüdrukute madalamaid teadmisi arvutikasutusest ja ajapuudust.

EU Kids Online (Livingstone et al, 2011) uurimuses tuuakse välja poiste ja tüdrukute erinevusi seoses küberkäitumise ja internetiriskidega. Kuna noored on aktiivsed sisuloojad nagu selgus Siibak (2009) uurimusest, luuakse endale profiile erinevatesse suhtlusvõrgustikesse ja puututakse seejuures kokku paljude erinevate inimestega. Poistel on rohkem kokkupuuteid seksuaalsete piltidega, samas tüdrukud on suuremal määral kogenud ebameeldiva sisuga sõnumite saamist. Erinevalt poistest on tüdrukud internetis levivatest riskidest ja ebameeldivustest rohkem häiritud. Samuti selgub sooliste erinevuste võrdlusest, et 9-16.aastased tüdrukud on küberkiusamisega rohkem kokku puutunud kui sama vanad poisid. (Livingstone et al. (2011).

Tüdrukute käitumist, tegutsemist ja suhtlemist internetis võivad mõjutada moraalsed, esteetilised, emotsionaalsed, isiksuslikud ja ka praktilised faktorid. Näiteks lisavad tüdrukud

oma suhtlusportaali profiilile foto läbimõeldumalt kui poisid (Siibak, 2009). Sarnaselt võrdles Jackson et al. (2009) 12.aastaste Ameerika poiste ja tüdrukute moraalset-eeetilist käitumist reaalses elus ja internetis. Selgus, et tüdrukud hindavad kõrgemalt moraalse käitumise olulisust kui poisid ning leiti, et tüdrukute puhul esineb tugev seos moraalse käitumise olulisuse ja hoolivuse hindamise vahel. Tulemustes väidetakse, et moraalne-eeiline käitumine reaalses elus võib ennustada käitumist küberruumis.

Soolise võrdluse puhul võib välja tuua, et poisid on aktiivsemad sisu loojad internetis, mis võib tuleneda rohkematest teadmistest ja oskustest arvuti ning interneti kasutamisel. (Livingstone et al., 2011; Siibak, 2009).

Fallows (2005) ja Livingstone et al. (2011) on uurinud peamisi internetis veedetud aja jooksul tehtud tegevusi soolises võrdluses. Fallows (2005) uurimistulemustel selgub, et naiste internetitegevuste eelistuste erinevus meestest on oluliselt suurem järgmiste tegevuste puhul: e-kirjade saatmine, kaartide või juhendite hankimine, tervisealase ja meditsiinilise info otsimine, abi otsimine metitsiinilistel või isiklikel probleemidel ning religioosse info otsimisel, kuid Livingstone et al. (2011) tulemustest selgub, et tüdrukud kasutavad internetti poistest enam koolitööde tegemiseks, sotsiaalvõrgustike külastamiseks, kiirsõnumite ja e-mailide saatmiseks. Fallows (2005) tulemuste järgi selgub, et meeste internetitegevuste oluline erinevus võrreldes naistega esineb toodete ja teenuste otsimisel, ilmastikuandmete kontrollimisel, uudiste hankimisel, õpetlike lehekülgede kasutamisel ja spordiudiste hankimisel, kuid Livingstone et al. (2011) toob välja poiste eelistatumad tegevused internetis võrreldes tüdrukutega, milleks on internetimängude mängimine üksinda või teiste inimestega, videoklippide vaatamine, uudiste vaatamine või lugemine, muusika või filmide allalaadimine arvutisse, jututubade külastamine ja sõnumite postitamine veebilehekülgedele.

Tüdrukute puhul tuuakse välja kõrgem hinnang moraalse käitumise olulisusele kui poistel ning suhtlusportaali profiilile fotode läbimõeldavama lisamisega (Jackson et al., 2009; Siibak, 2009). Poisid võtavad tüdrukutest rohkem riske, näiteks suhtlevad võõraste inimestega, kasutavad rohkem suhtlusvõrgustikke, laevad suhtlusvõrgustiku profiilile pilte läbimõtlematult (Livingstone et al., 2011; Siibak, 2009), mis võib tuleneda sellest, et poisid hindavad moraalset käitumist madalamalt kui tüdrukud (Jackson et al., 2009).

1.6 Antud uurimuse eesmärk ja hüpoteesid

Eesti noored on aktiivsed internetikasutajad, seda tõestavad nii Siibak (2009) kui *EU Kids Online* projekti (Livingstone et al., 2011) uurimistulemused. Nii Livingstone et al. (2011) kui Siibak (2009) nimetavad üheks peamiseks noorte tegevuseks internetis

suhtlusportaalide külastamist ja sealset sisuloomet. Palju on uuritud internetis eelistatud tegevusi, kuid puudub ülevaade, miks teatud tegevusi teostatakse. Seega käesolevas uurimuses keskendutakse eelkõige internetikeskkonnas loodavate suhete motiividele Lääne – Virumaa koolinoorte näitel.

Antud töö eesmärgiks on võrrelda Lääne – Virumaa koolide 7.-9. klasside poiste ja tüdrukute hinnanguid kübersuhete loomise motiive.

Üheks võimalikuks kübersuhete loomise motiiviks on nimetatud meelelahutust (Fallows, 2005; Livingstone, et al. 2011; Tapscott, 1999; Yen et al. 2011). Fallows (2005) uurimusest selgub meeste antud hinnangutest, et nad kasutavad internetti rohkem meelelahutuslikematel eesmärkidel kui naised. Näiteks 70% meestest on andnud hinnangu, et kasutab internetti lõbu pärast veebis surfamiseks, naiste puhul on sama näitaja 63%. *EU Kids Online* (Livingstone et al., 2011) uurimuses tuuakse välja, et poisid mängivad enda hinnangul enam *onlinemänge* kui tüdrukud.

Sellest tulenevalt püstitati esimene hüpotees:

- Poisid väidavad enam kui tüdrukud, et loovad kübersuhteid meelelahutuslikel eesmärkidel.

Step ja Finucane (2002) on uurinud, kellega 18-48. aastased inimesed kõige enam suhtlevad. Tulemuseks saadi, et 56,5% vestlusi toimus heade või väga heade sõpradega, 20,2% vestlusi toimus pereliikmetega, 14,3% vestlusi peeti armsamatega, 7% vestlusi võõraste või tuttavate inimestega ning 2% juhtudest ei suudetud kindlaks määrata, millise suhtega oli tegemist.

EU Kids Online (Livingstone et al., 2011) tulemustest selgub, et enamik Euroopa 9-16. aastastest lastest suhtleb enda hinnangul internetivahendusel inimestega, kellega nad on esmalt reaalses elus kohtunud, kuid siiski väidab 20% tüdrukutest ja 31% poistest, et nad suhtlevad internetis inimestega, kellega nad reaalses elus ei ole kohtunud.

Sellest tulenevalt kujunes järgmine hüpotees:

- Tüdrukud väidavad poistest rohkem kaalutlevat seda, kellega kübersuhteid luua.

Siibak (2009) on nimetanud kübersuhete loomise motiivina sotsiaalset kaasatust ning sama motiivi on toonud välja reaalses elus loodavate suhete puhul ka Frisby ja Martin (2010). Lisaks sotsiaalsele kaasatusele on väidetud, et reaalses elus loodavate suhete motiivid võivad põhineda ka emotsionaalsel kaasatusel (Graham, et al., 1993; Paulsel & Mottet, 2004). Wang

ja Chang (2010) nimetavad emotsionaalset toetust kui ühte kübersuhete loomise skaala faktorit.

Siibak (2009) andmetel teevad tüdrukud internetikäitumise osas otsuseid moraalsetel, esteetilistel, emotsionaalsetel, isiksuslikel ja praktilistel kaalutlustel. Livingstone et al. (2011) uurimistulemustest selgunud poiste ja tüdrukute antud hinnangute põhjal selgub, et poisid on internetis kogenud tüdrukutest rohkem seksuaalse alatooniga piltidega kokkupuudet ning tüdrukud on poistest enam saanud ebameeldiva sisuga tekstisõnumeid. Vastanud õpilaste hinnangud näitavad, et erinevalt poistest, on tüdrukud kokkupuutest ebameeldivuste ja solvangutega rohkem häiritud. Seega võib tuletada, et tüdrukud on poistest emotsionaalsemad.

Fallows (2005) andmetel selgub, et naised on meestest entusiastlikumad suhtlejad nii sõprade kui perekonnaliimetega ning jagatakse suhtluspartneritega ka isiklikke vestlusteemasid.

Sellest tulenevalt kujunesid kaks järgmist hüpoteesi:

- Tüdrukud väidavad end loovat kübersuhteid emotsionaalse ja sotsiaalse kaasatuse eesmärgil rohkem kui poisid.
- Tüdrukud loovad nende endi hinnangul kübersuhteid hetkelise emotsionaalse seisundi mõjul enam kui poisid.

2 Uurimus kübersuhete loomise motiividest

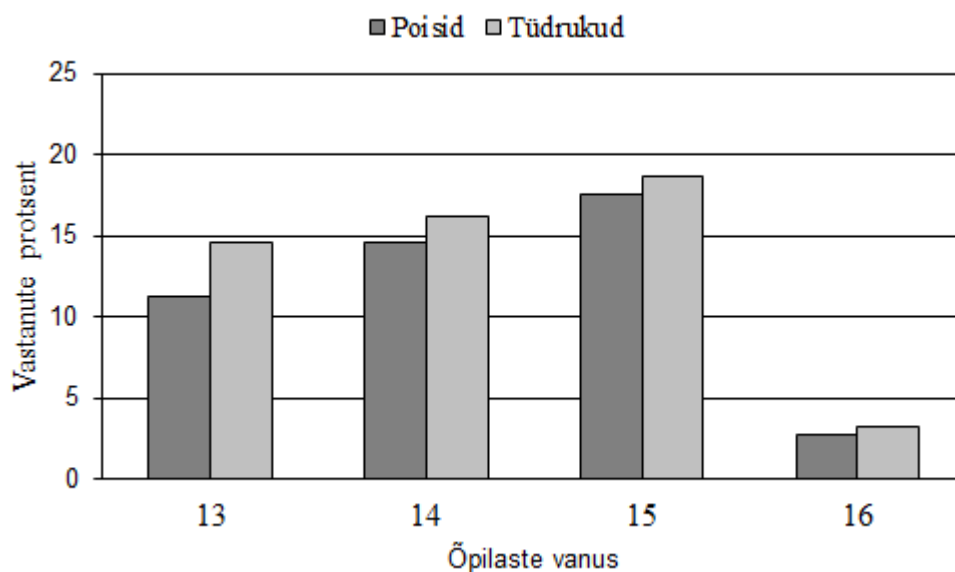
2.1 Uurimuse metoodika

Käesolevas uurimuses kasutati mitteeeksperimentaalset põhjuslik-võrdlevat kvantitatiivset uurimismeetodit. Kvantitatiivse uurimismeetodi puhul kogutakse arvulisi fakte või kodeeritud hinnanguid inimeste käitumise analüüsimiseks, statistiliste seoste ja erinevuste leidmiseks. Kvantitatiivne meetod valiti, kuna selle tulemusi peetakse objektiivsemaks kui kvalitatiivsel meetodil ning tulemuseks saab olla üks kirjeldatav kindel mõõde. Uurimuse läbiviimise käigus ei muudetud tingimusi ega tunnuseid, seega oli tegemist mitteeeksperimentaalse kvantitatiivse uurimismeetodiga (Castellan, 2010).

Antud juhul on tegemist põhjuslik-võrdleva kvantitatiivse uurimismeetodiga, kuna uuritakse kahte sõltumatut muutujat, kelleks on poisid ja tüdrukud ning sõltuvaks muutujaks on võrreldav tunnus ehk kübersuhete loomise motiiv (Johnson & Christensen, 2012).

2.1.1 Valim.

Valimi aluseks võeti Lääne-Virumaa koolide nimekiri, kust valiti juhuslikult 5 kooli. Uuritavaks piirkonnaks valiti Lääne – Virumaa, kuna käesoleva uurimuse teostamise algushetkel elas ja töötas autor selles maakonnas. Uurimuses osalesid viie Lääne-Virumaa kooli 7. – 9. klasside õpilased. Vastajaid oli kokku 364 õpilast, kellest 169 (46,4%) olid poisid ja 192 (52,7%) tüdrukud ning 3 õpilast jätsid soo märkimata (joonis 1). Õpilased olid vanuses 13 - 16 eluaastat ($\bar{x} = 14,07$ ja $SH = 1,73$).

Joonis 1. Õpilaste vanuseline ja sooline jaotus.

Põhikooliealised õpilased (7. – 9. klass) osutasid valimiks seetõttu, et antud vanuserühma on palju uuritud eelkõige seoses internetiriskidega. Neil on arvutikasutusoskused ning valdaval enamikul on olemas küberkeskkonnas suhtlusportaalid (Kalmus, et al 2010; Livingstone, et al 2011).

2.1.2 Uurimisinstrument.

Ankeedi koostamise aluseks on võetud kübersuhete loomise motiivide skaala (Lisa 1; Wang & Chang, 2010). Skaala paremaks mõistmiseks tõlgiti see eesti keelde. Tõlke kontrollimiseks tehti tagasitõlge inglise keelde ning võrreldi esialgse skaalaga, et seal esitatud kübersuhete loomise motiivide skaala oleks üheselt mõistetav (Lisa 1).

Andmekogumisvahend on muudetud eakohasemaks ja lisatud täiendavaid küsimusi. Täiendavaid küsimusi lisati esimesse ploki ning need põhinesid poiste ja tüdrukute arvutikasutusel ja internetitegevuste eelistustel. Teise ja kolmanda küsimusteploki algusesse lisati küsimused sõprade arvu kohta vastavalt reaalses elus või kübermaailmas. Sarnaselt

originaalandmekogumisvahendile (Wang & Chang, 2010) esitati õpilastele väiteid kübermaailmas loodavate suhete kohta, kuid lisati sarnased väited ka reaalses elus loodavate suhete kohta. Väidete esitamise puhul selekteeriti välja need, mis hõlmasid liigselt seksuaalelu, nt üheöösuhete ja afääri loomine ning küberseksi otsimine. Taolisi väiteid ei peetud eakohaseks ning eetiliseks õpilastele suunatud andmekogumisvahendis ning sõnastati ümber, nt *Otsin reaalses elus seksuaalpartnerit*. Käesoleva töö uurimisvahend erineb ka Wang & Chang (2010) artikli lõpus lisatud originaalist seetõttu, et teise ja kolmanda ploki väidete moodustamisel lähtuti küll kolmest põhilisest teemast nagu seiklused, põgenemine virtuaalmaailma ja romantika otsimine, kuid ei toodud ankeedis välja eraldi eelnimetatud teemasid pealkirjadena.

Järgnevalt antakse ülevaade antud uurimuses kasutatud ankeedi struktuurist ning tuuakse seejuures välja ka erinevate uurimisinstumendi osade reliaablused (Cronbach'i Alpha- α).

Käesoleva töö uurimisinstument (Lisa 2) koosneb taustandmeid toetavatest küsimusest poiste ja tüdrukute arvuti ja interneti olemasolu, internetitegevuste ja sõprade arvu kohta reaalses elus ning kübermaailmas, väidetest reaalses elus loodavate suhete kohta (Lisa2, väidete plokk A), väidetest kübermaailmas loodavate suhete kohta (Lisa 2, väidete plokk B) ning taustaandmetest vanuse, soo ja klassi kohta.

Väidetele vastamiseks kasutati 5 – pallilist Likerti skaalat, kus on hinnangud 1 - ei ole üldse nõus, 2 - pigem ei ole nõus, 3 - raske öelda, 4 - pigem nõus ja 5 - täiesti nõus. Väidete hindamiseks valiti Likerti skaala, kuna seda peetakse üheks sagedamini kasutatavaks psühhomeetriliseks skaalaks enese hindamisel (Wakita, Ueshima & Noguchi, 2012).

Uurimisinstument koosnes kokku neljast küsimuste plokist:

1. Küsimused arvutikasutuse ja interneti kohta

Ankeedis küsimused 1 – 9 uurivad, kas õpilastel on kodus arvuti ja internet, kas need on isiklikud ja millega tegeletakse internetis üldiselt ning kõige enam.

- Küsimused, arvuti ja interneti olemasolu ning vanematepoolse kontrolli ja piirangute kohta (1, 2, 3, 9).
- Küsimused interneti ja mobiilse interneti kasutamise sageduse ning seal veedetud aja jooksul tehtvate tegevuste kohta (4, 5, 7, 8).

2. Suhted reaalses elus ehk väljaspool internetikeskkonda

Küsimused 10 – 11 uurivad õpilaste sõprade arvu reaalses elus ning sõprade arvu, kellega reaalselt igapäevaselt suheldakse. Lisaks kahele küsimusele moodustavad teise ankeedi osa ka väited reaalses elus loodavate suhete motiivide kohta (Lisa 2, väidete plokk A) nii seiklusostingu, põgenemise ja vabaduse kui romantika teemadel.

- Küsimused sõprade arvu kohta reaalses elus (10, 11).
- Väited reaalses elus loodavate suhete motiivide kohta (väited 1 – 33 plokist A); realiaablus (Cronbachi alfa) $\alpha = 0,86$.
  - Dimensioon seiklusotsing (anonüümsus: väited 6-7; võimalus kohata uusi inimesi: väited 8-10; lihtne suhelda: väited 11-12; uudishimu: väited 13-15; emotsionaalne toetus: väited 2-5, 16-18); reliaablus (Cronbachi alfa) $\alpha = 0,77$.
  - Dimensioon põgenemine (sotsiaalne kompensatsioon: väited 19-21; eemal virtuaalsest maailmast: väited 22-24); reliaablus (Cronbachi alfa) $\alpha = 0,73$.
  - Dimensioon romantika otsimine (armastus: väited 25-27; seksuaalpartnerid: väited 28-29); reliaablus (Cronbachi alfa) $\alpha = 0,84$.

3. Kübersuhted ehk suhted internetikeskkonnas

Küsimused 12 – 14 uurivad õpilaste sõprade arvu suhtlusportaalis ning sõprade arvu, kellega seal reaalselt igapäevaselt suheldakse. Lisaks uuritakse kui paljusid inimesi oma internetisõpradest õpilane reaalselt tunneb. Kolmandasse plokki kuuluvad ka väited (Lisa 2, väidete plokk B) kübersuhete loomise motiivide kohta kübermaailmas ehk internetikeskkonnas, mis põhinevad kolmel teemal: seikluste ostimine, põgenemine reaalsest elust ja romantika otsimine.

- Küsimused sõprade arvu kohta internetiportaalis (12, 13, 14)
- Väited internetis loodavate suhete motiivide kohta (sisuliselt olulised väited 1 – 30 plokist B); reliaablus (Cronbachi alfa) $\alpha = 0,89$.
  - Dimensioon seiklusotsing (anonüümsus: väited 1-3; võimalus kohata uusi inimesi: väited 4-6; lihtne suhelda: väited 7-9; uudishimu: väited 10-12; emotsionaalne toetus: väited 13-15); reliaablus (Cronbachi alfa) $\alpha = 0,88$.

- Dimensioon põgenemine (sotsiaalne kompensatsioon: väited 16-18; eemal reaalsest maailmast: väited 19-21); reliaablus (Cronbachi alfa) $\alpha = 0,81$.
- Dimensioon romantika otsimine (armastus: väited 22-24; seksuaalpartnerid: väited 25-26); reliaablus (Cronbachi alfa) $\alpha = 0,90$.

4. Taustandmed

Neljas ankeedi osa põhineb valimi taustandmete uurimisel, milleks on õpilaste vanus, sugu ja klass.

Uurimisinstrument oli anonüümne ning valiidsuse määramisel kasutati eksperthinnanguid koolijuhtidelt, kahelt vanempedagoogilt ning ühelt ülikooli õppejõult. Ekspertide hinnangul oli uurimisinstrument valiidne, kuid oleks võinud olla ökonoomsem. Miinustena toodi välja, et ankeet oli mahukas ning aeganõudev.

2.1.3 Uurimisprotseduur.

Küsitlus viidi Lääne-Virumaa koolide 7.-9.klassi õpilaste seas läbi 2012.aasta novembris-detsembris. Valimiks osutunud Lääne-Virumaa koolidega võeti ühendust telefoni või e-maili teel, kus selgitati uurimuse eesmärke ja läbiviimisprotsessi. Koolid, kes olid nõus osalema, teavitasid lapsevanemaid kübersuhete loomise motiivide uurimisest e-kooli vahendusel. Lapsevanemaid teavitati uurimisest, kuna valimiks olid alaealised ning uurimiseetikale kohaselt (Lindorff, 2010) soovis uurija vastajate vanematelt informeeritud nõusolekut.

Ankeedid olid paber kandjale printitud ning kokku köidetud. Uurimuse läbiviija sai igast koolist uurimist läbiviiva õpetaja, kellele selgitas täpsed juhised ja jättis vajaliku arvu ankeete. Koolid valisid ise sobiva vastamisaja, kas klassijuhatajatundides või mõne vaba-, ainetunni raames. Läbiviija selgitas õpilastele töö eesmärgi, vastamismeetodid ning selgitas vajadusel küsimusi või mõsiteid. Rõhutati, et vastused on anonüümsed, vastaja isikut ning õppeasutust nimetamata ning vastuseid kasutatakse üldistatud kujul kogu uuritava grupi kohta. Vastavalt uurimiseetika nõuetele (Lindorff, 2010) jäeti avalikustamata uurimuses osalevate õpilaste õppeasutused, tagati õpilaste anonüümsus ja vastuseid kasutati üldistatud kujul.

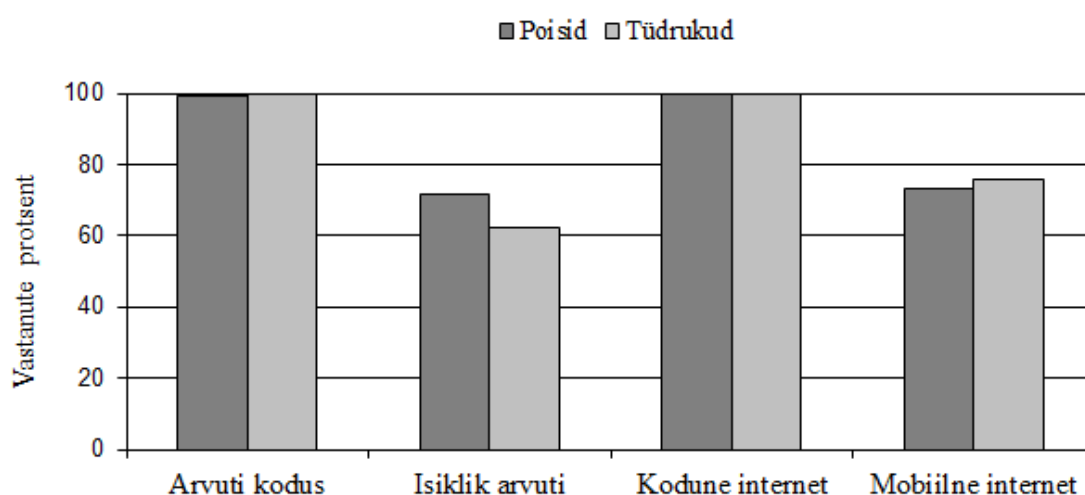
Vastamiseks kuluv aeg ei olnud limiteeritud. Vastamiseks kulus orienteeruvalt 20-30 minutit. Ankeedid koguti koolidest kokku 2012.aasta detsembris.

Andmete analüüsimiseks kasutati tabelarvutusprogrammi MS Office Excel ning statistikatarkvaraprogrammi SPSS Statistics 21.0 (Statistical Package for Social Studies 21.0 version). Väidetele antud hinnangute puhul koondkeskmiste leidmiseks võeti aluseks originaalskaala (Lisa 1; Wang & Chang, 2010) dimensioonid ning arvutati üksikväidetest mediaanid. Hüpooteaside puhul kasutati statistiliste erinevuste leidmiseks Mann-Whitney testi. Lisatulemuste puhul statistiliselt oluliste seoste leidmiseks kasutati Spearman'i astakkorrelatsiooni, keskväärtuste erinevuste hindamisel Wilcoxon'i testi, protsentjaotuste võrdlemisel Hii-ruut testi ning aritmeetiliste keskmiste erinevuste leidmisel T-testi.

2.2 Tulemused

2.2.1 Murdealiste poiste ja tüdrukute internetikasutus.

Õpilaste hinnangud arvuti ja interneti olemasolule ning kasutamisele. Uurimuses osalenud 364-st õpilaste hinnangutel, oli kodus arvuti 99,5% vastajatest, oma isiklik arvuti oli 67,2% noortest. Poiste ja tüdrukute hinnangute võrdluses isikliku arvuti omamise puhul statistiliselt olulist erinevust ei leitud (Hii-ruut test, $p > 0,05$). Koduse interneti olemasolu märkis 363 õpilast. Lisaks tavalise internetiühenduse olemasolule kodus, uuriti ka mobiilse interneti kasutamist (joonis 2). Õpilaste endi väitel kasutab mobiilset interneti 37,0% õpilastest, vähemalt mõned korrad nädalas 16,5%, nädalas vähemalt 1 kord kasutab 7,4%, kuus mõned korras 14,0% ja ei külasta mobiiltelefoni vahendusel interneti 25,0% õpilastest. Poiste ja tüdrukute hinnangute võrdlusel mobiilse interneti kasutamisel statistiliselt olulist erinevust ei leitud (Hii-ruut test, $p > 0,05$).

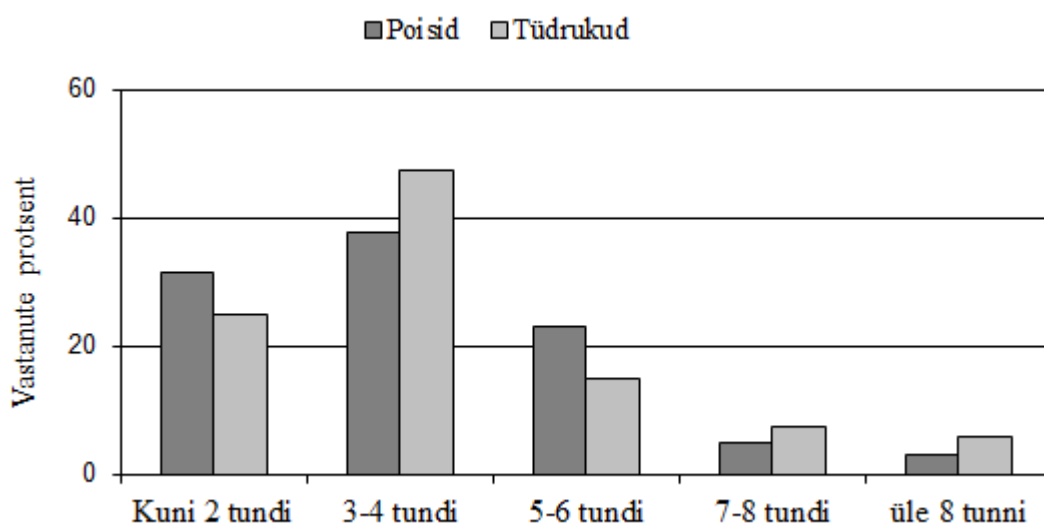

Joonis 2. Arvuti ja interneti olemasolu ja kasutamine poiste ja tüdrukute võrdluses.

Õpilaste hinnangud internetis veedetavale ajakulule ja tehtavatele tegevustele.

Küsitletud õpilastest (N=364) vastas 328 õpilast, et nad veedavad aega internetis peaaegu iga päev. Õpilaste hinnangutel külastab internetti vähemalt mõned korrad nädalas 8,5% vastajatest. Vaid 1 õpilane andis hinnangu, et ei veeda üldse internetis aega, ükski õpilane ei valinud vastuseks, et veedab kuus mõned korrad ning vaid 1 õpilane andis hinnangu, et viibib internetis nädalas vähemalt 1 kord. Seega vastajate hinnangul kasutab 90,1% õpilastest internetti peaaegu igapäevaselt. Poistest vastavalt 88,8% ja tüdrukutest 91,1%. Internetis veedetud aja sageduse puhul poiste ja tüdrukute hinnangute võrdluses statistiliselt olulist erinevust ei leitud (Hii-ruut test, $p>0,05$).

Õpilaste hinnangul kulutatakse 1 ööpäeva jooksul internetis olemisele enamasti 3 – 4 tundi (43,0% vastajatest), kuni 2 tundi vastas 27,7% õpilastest, 5-6 tundi 18,4%, 7-8 tundi 6,1% õpilastest ja 4,1% õpilastest valis hinnangu, et veedab internetis üle 8 tunni. Poiste ja tüdrukute hinnangutest internetis veedetava aja kohta ühe ööpäeva jooksul annab ülevaate joonis 3. Poiste ja tüdrukute hinnangute võrdluses internetis veedetud aja kohta statistiliselt olulist erinevust ei esinenud (Hii-ruut test, $p>0,05$), kuigi jooniselt 3 selgub, et nii poiste kui tüdrukute hinnangul kasutavad nad internetti ühe ööpäeva jooksul enamasti 3-4 tundi.

Joonis 3. Poiste ja tüdrukute hinnangud internetis veedetavale ajale 1 ööpäeva jooksul.

Tabel 3 annab ülevaate 13. – 16. aastaste poiste ja tüdrukute hinnangutest tegevuste kohta internetis. Nii poiste kui tüdrukute hinnangutel domineerivad tegevused internetis on suhtlus- ja videoportaalide külastamine. Võrreldes poiste ja tüdrukute internetis veedetud ajal tehtavatele tegevustele antud hinnanguid, ilmnisid olulised erinevused suhtlusportaalide kasutamises (Hii-ruut test, $p<0,01$), internetimängude mängimises (Hii-ruut test, $p<0,01$),

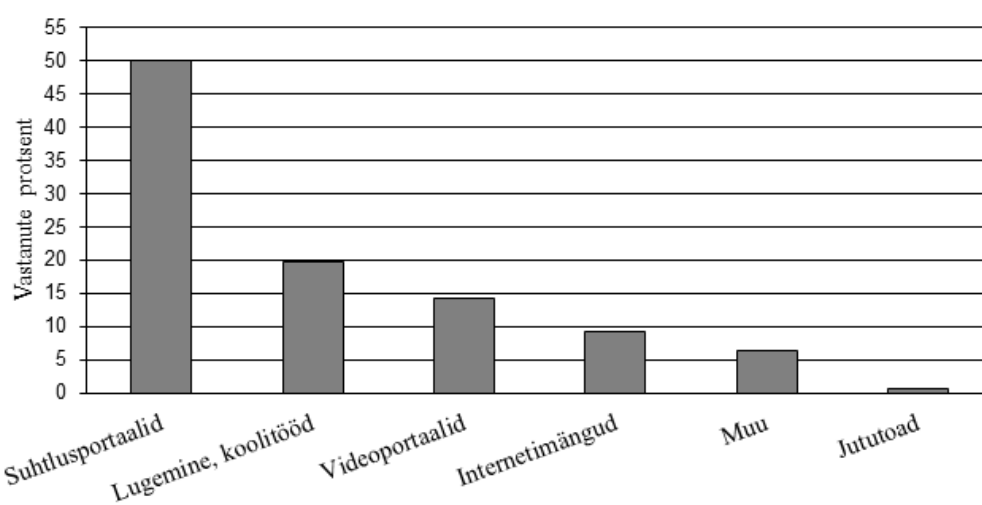
MSN Messengeri kasutamise osas (Hii-ruut test, $p < 0,01$) ja interneti kasutamisel artiklite lugemiseks ning koolitööde tegemiseks (Hii-ruut test, $p < 0,01$).

Tabel 3. Poiste ja tüdrukute hinnangud oma tegevustele internetis.

Tegevused internetis	Poisid (%)	Tüdrukud (%)	Hii-ruut statistik	p
Videoportaalid	83,4	87,0	1,425	0,49
Suhtlusportaalid	82,2	95,2	13,256	0,00**
MSN	59,8	84,9	28,920	0,00**
Internetimängud	49,1	19,8	34,678	0,00**
Artiklite lugemine ja koolitööd	43,8	69,8	27,140	0,00**
Muud moodi	16,6	15,6	0,712	0,70
Jututoad	5,9	7,3	0,489	0,73

Muude ajaveetmistena nimetati: veebipõhiste mängude mängimine, Skype` s suhtlemine sõpradega ja tuttavatega välismaalt, Tumblr (sotsiaalvõrgustik), Watsapp (*onlineraamatute lugemise keskkond internetis*), uudiste vaatamine ja lugemine, ajalehtede ja ajakirjade veebiväljaannete lugemine, Google.com otsingusüsteemi kasutamine, foorumite ja blogide lugemine, porno vaatamine, muusika kuulamine ja filmide vaatamine, Mmo-d (mitmele mängijale mõeldud *onlinemängud*), koolitööd, e-kool.

Õpilaste hinnangul veedavad nad kõige enam aega suhtlusportaalides (50% õpilastest), 19,6% vastajatest andis hinnangu, et veedab aega artikleid lugedes ja koolitöödeks informatsiooni otsides (joonis 4). Muude tegevustena nimetati filmide vaatamist, Tumblr sotsiaalvõrgustiku kasutamist, Skype vestluskeskkonna kasutamist, muusika kuulamist.

Joonis 4. Õpilaste hinnangud tegevusele, millele kulutatakse kõige enam aega internetis.

Õpilaste hinnangud vanematepoolsele laste internetikasutuse kontrollile. Põhinedes õpilaste hinnangutele seoses vanematepoolse kontrolli või internetikasutuse piiramisega, märkis 37,7% vastajatest, et nende tegevust kontrollitakse harva. Õpilaste hinnangul mitte kunagi ei kontrolli ega piira nende vanemad laste internetitegevust 29,7% vastajatest ning kontrollivad mõnikord 24,4% vastanutest. Vaid 7,1% uurimuses osalenud õpilastest andis hinnangu, et nende vanemad kontrollivad või piiravad internetikasutust sageli ning 2,8% alati. Vastavad tulemused poiste ja tüdrukute hinnangute võrdluse puhul olulisi erinevusi vanematepoolses internetikasutuse piiramises ei näita (Hii-ruut test, $p > 0,05$).

Õpilaste hinnangud turvalisele käitumisele internetis võrdluses reaalse eluga. Õpilaste üldiste hinnangute puhul turvalisele käitumisele internetis ja reaalses elus, esineb statistiliselt oluline seos (Spearman'i astakorrelatsioon, $\rho = 0,44$; $p < 0,01$).

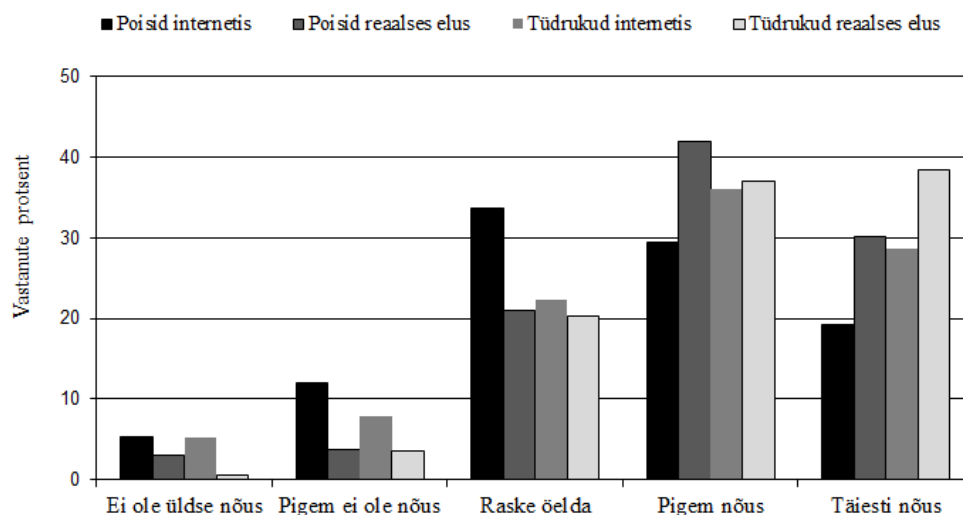
Tabelis 4 on välja toodud kübersuhete ja reaalses elus loodavate suhete turvalisust hindavad väited poiste ja tüdrukute hinnangute võrdluses. Uurides 13-16. aastaste õpilaste hinnanguid selle kohta, kas nad loovad internetis suhteid vaid usaldusväärsete isikutega, selgus poiste ja tüdrukute hinnangutes statistiliselt oluline erinevus (tabel 4; Hii-ruut test, $p < 0,01$). Poiste ja tüdrukute hinnangute erinevustest annab ülevaate joonis 5.

Tabel 4. *Poiste ja tüdrukute hinnangud turvalisele ja läbimõeldud käitumisele internetis võrdluses hinnangutega reaalsele elule.*

	Väide	Hii-ruut statistik	p
Internetis	<i>Internetis loon suhteid vaid usaldusväärsete isikutega.</i>	108,137	0,00**
	<i>Mõtlen alati läbi, kellega ma internetis suhtlen.</i>	111,203	0,00**
Reaalses elus	<i>Reaalses elus loon suhteid vaid usaldusväärsete isikutega.</i>	18,662	0,05*
	<i>Mõtlen alati läbi, kellega ma reaalses elus suhtlen.</i>	12,872	0,23

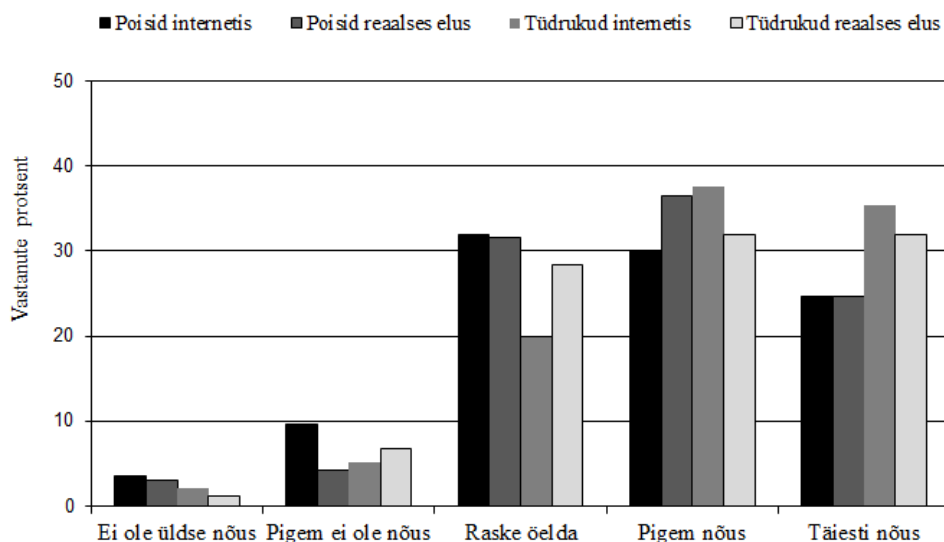
Märkused: p – olulisusnivoo; * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$

Joonisel 5 on toodud poiste ja tüdrukute hinnangute võrdlus reaalses elus ja internetis suhete loomise kohta vaid usaldusväärsete isikutega.

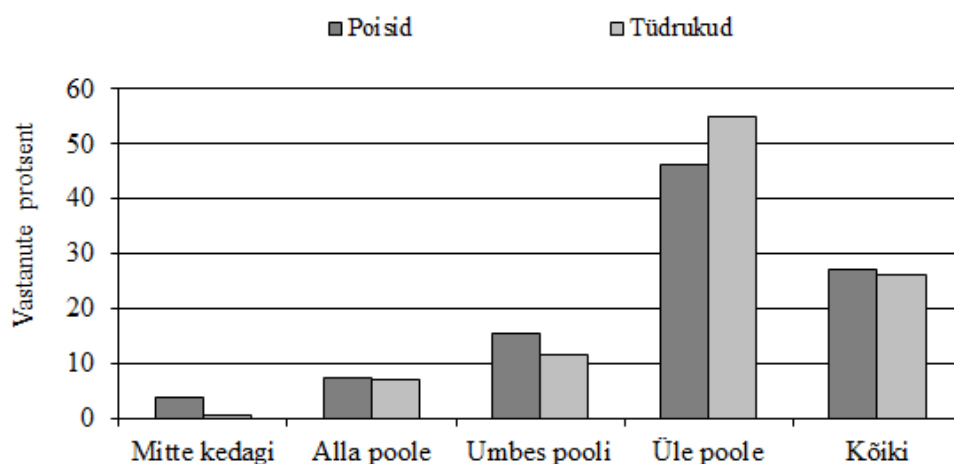
Joonis 5. Poiste ja tüdrukute hinnangud suhete loomisele vaid usaldusväärsete isikutega.

Statistiliselt oluline erinevus (Hii-ruut test, $p < 0,01$) esines ka poiste ja tüdrukute antud hinnangutes läbimõtlemisele, kellega internetis suhteid luuakse (tabel 4). Jooniselt 6 selgub poiste ja tüdrukute antud hinnangute erinevus reaalses elus ja internetis loodavates suhetes läbimõeldavusele, kellega suhteid luuakse.

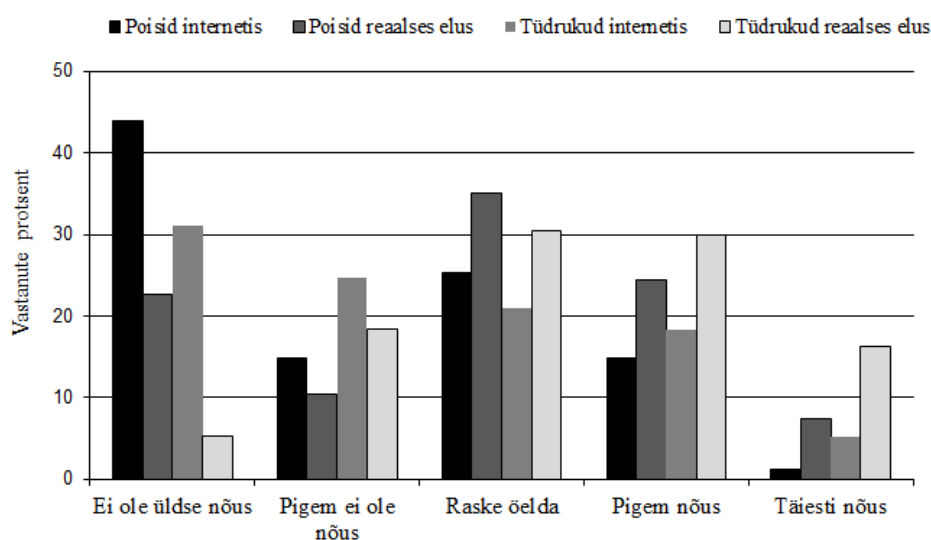
Joonis 6. Poiste ja tüdrukute hinnangud läbimõeldavusele, kellega suhteid luuakse.

Vastanud 13-16.aastaste poiste ja tüdrukute hinnangutest oma suhtlusportaalisis olevate sõprade tundmisele reaalses elus, annab ülevaate joonis 7. Poiste ja tüdrukute hinnangutes oma internetisõprade reaalsele tundmisele statistiliselt olulist erinevust ei leitud (Hii-ruut test, $p > 0,05$).

Joonis 7. Poiste ja tüdrukute hinnangute võrdlus internetiportaalis olevate sõprade tundmisele reaalses elus.

Seoses õpilaste turvalise käitumisega internetis, uuriti ka poiste ja tüdrukute hinnanguid internetis ja reaalses elus fotode ja isiklike andmete jagamisel sõpradega (joonis 8). Poiste ja tüdrukute hinnangutes fotode ja isiklike andmete jagamisele reaalses elus leiti statistiliselt oluline erinevus (Hii-ruut test, $p < 0,01$) ning statistiliselt oluline erinevus (Hii-ruut test, $p < 0,05$) leiti ka poiste ja tüdrukute hinnangutes internetis fotode ja isiklike andmete jagamisele. Võrreldes õpilaste hinnanguid andmete ja fotode jagamisele üldiselt reaalses elus ja internetis, leiti statistiliselt oluline seos (Spearman'i astakorrelatsioon, $\rho = 0,39$; $p < 0,01$).

Joonis 8. Poiste ja tüdrukute hinnangute võrdlus reaalses elus ja internetis isiklike andmete ja fotode jagamisel sõpradega.

Õpilaste hinnangud sõprusseltskonna suurusele reaalses elus ja suhtlusportaalis.

Käesoleva töö raames uuriti ka vastajate hinnanguid sõprade seltskonna suurusele reaalses elus ning internetiportaalis (tabel 5). Poiste ja tüdrukute hinnangutes internetiportaalis olevate sõprade arvule statistiliselt olulist erinevust ei esinenud (T-test, $p>0,05$). Statistiliselt olulist erinevust ei leitud ka poiste ja tüdrukute hinnangutes reaalses elus olevatele sõprade arvule (T-test, $p>0,01$).

Lisaks uuriti ka hinnanguid sõprade seltskonna suurusele, kellega suheldakse reaalses elus ja küberruumis igapäevaselt. Soolises hinnangute võrdluses reaalse elu sõprade arvul puhul, kellega igapäevaselt suheldakse, statistiliselt olulist erinevust ei leitud (T-test, $p>0,05$). Samuti ei ilmnenud statistiliselt olulist erinevust poiste ja tüdrukute hinnangutes sõprade arvule, kellega internetis igapäevaselt suheldakse (T-test, $p>0,05$).

Tüdrukute ja poiste antud hinnanguline sõprade arv reaalses elus ja suhtlusportaalis kajastuvad tabelis 5 aritmeetiliste keskmistena. Tulemuste põhjal saab öelda, et õpilaste hinnangul suhtlevad nad interneti vahendusel rohkemate inimestega igapäevaselt kui reaalses elus (Wilcoxon'i test, $p=0,01$).

Tabel 5. Hinnang sõprade arvule reaalses elus ja internetiportaalis poiste ja tüdrukute võrdluses.

Küsimus	Üldvalimi keskmine	Tüdrukute keskmine	Poiste keskmine	T-test
<i>Kui suur on sinu sõprade seltskond reaalses elus?</i>	45,3	39,7	51,7	0,08
<i>Kui suur on sinu sõprade seltskond, kellega suhtled reaalses elus igapäevaselt?</i>	21,9	24,0	19,53	0,58
<i>Kui suur on sinu sõprade seltskond internetiportaalis?</i>	207,3	207,0	207,7	0,98
<i>Kui suur on sinu sõprade arv internetiportaalis, kellega suhtled igapäevaselt?</i>	27,0	23,9	30,9	0,22

Märkused: p – olulisusnivoo; * $p<0,05$; ** $p<0,01$.

Vastanud õpilastest 39,6% on pigem nõus väitega, et neil on reaalses elus suur sõprusseltskond. Õpilastest 28,8% nõustub täielikult väitega, et neil on reaalses elus suur sõprusseltskond, kuid 2,5% õpilaste hinnangutest selgub, et nad ei nõustu üldse väitega nagu neil oleks reaalses elus palju sõpru. Poiste ja tüdrukute hinnangute puhul oma reaalse elu

sõprusseltskonna suurusele esineb statistiliselt oluline erinevus (Mann-Whitney U-test, $p < 0,01$).

2.2.2 Seiklusotsing.

Järgnevalt antakse ülevaade Lääne-Virumaa 13-16.aastaste poiste ja tüdrukute hinnangutest reaalse elu suhete ja kübersuhete loomisest seiklusotsingu motiivil, lähtudes eelnevalt nimetatud seiklusotsingu dimensiooni erinevatest faktoritest (anonüümsus, võimalus kohata uusi inimesi, lihtne suhelda, uudishimu ja emotsionaalne toetus).

Tulemustest (tabel 6) selgusid statistiliselt olulised seosed kõikide seiklusotsingu dimensiooni kuuluvate suhete loomise motiivide puhul reaalses elus ja küberruumis.

Tabel 6. *Seosed reaalses elus ja küberruumis seiklususlikel motiividel suhete loomisel.*

Motiiv	Spearman'i korrelatsioonikordaja	p
Anonüümsus	0,132	0,01*
Võimalus kohata uusi inimesi	0,224	0,00**
Lihtne suhelda	0,232	0,00**
Uudishimu	0,208	0,00**
Emotsionaalne toetus	0,168	0,00**

Märkused: Olulisusnivoo – p; * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$.

Poiste ja tüdrukute seiklusliku dimensiooni motiivide hinnangute võrdlemiseks nii reaalses elus kui küberruumis kasutati Mann-Whitney U-testi, tulemustest annab ülevaate tabel 7, kus soolise erinevuse puhul välja toodud protsentide puhul on arvestatud poiste ja tüdrukute valikvastusi „täiesti nõus“ ja pigem nõus“.

Tabel 7. *Seikluslikel motiividel suhete loomine reaalses elus ja küberruumis poiste ja tüdrukute hinnangute võrdluses.*

	Motiiv	Poisid (%)	Tüdrukud (%)	Mann-Whitney statistik
Reaalne elu	Anonüümsus	72,2	72,4	15422,000
	Võimalus kohata uusi inimesi	69,8	74,5	14056,500*
	Lihtne suhelda	68,5	64,5	16059,000
	Uudishimu	52,1	58,3	15380,000
	Emotsionaalne toetus	62,1	77,1	12428,500**
Küberruum	Anonüümsus	42,1	33,8	14825,500
	Võimalus kohata uusi inimesi	43,2	54,7	14296,500*
	Lihtne suhelda	69,2	39,1	13989,500*
	Uudishimu	20,7	20,3	15651,500
	Emotsionaalne toetus	22,5	26,6	14694,500

Märkused: Poiste ja tüdrukute protsentandmetes on lähtunud vastustest „täiesti nõus“ ja „pigem nõus“. Olulisusnivoo – p; *p<0,05; **p<0,01.

2.2.3 Põgenemine.

Dimensiooni, põgenemine, kuuluvate suhete loomise motiividena on arvestatud sotsiaalset kompensatsiooni ja eemalolekut reaalsest maailmast (kübersuhete puhul) või eemalolekut küberruumist (reaalses elus loodavate suhete puhul). Põgenemise dimensiooni kuuluvate motiivide seotusest reaalses elus ja küberruumis, annab ülevaate tabel 8.

Tabel 8. *Seosed reaalses elus ja küberruumis põgenemise motiividel suhete loomisel.*

Motiiv	Spearman'i korrelatsioonikordaja	p
Sotsiaalne kompensatsioon	0,18	0,00**
Eemalolek reaalsest elust/ küberruumist	0,13	0,02*

Märkused: Olulisusnivoo – p; *p<0,05; **p<0,01.

Poiste ja tüdrukute põgenemise motiividel suhete loomisel statistiliselt olulisi erinevusi ei leitud (tabel 9; Mann-Whitney U-test, p>0,05).

Tabel 9. *Põgenemise motiividel suhete loomine reaalses elus ja küberruumis poiste ja tüdrukute hinnangute võrdluses.*

	Motiiv	Poisid (%)	Tüdrukud (%)	Mann-Whiney statistik
Reaalne elu	Sotsiaalne kompensatsioon	13,0	4,7	14660,000
	Eemalolek küberruumist	18,4	13,1	16137,500
Küberruum	Sotsiaalne kompensatsioon	3,0	1,5	15892,500
	Eemalolek reaalsest elust	12,4	19,8	15441,000

Märkused: Olulisusnivoo – p; *p<0,05; **p<0,01.

2.2.4 Romantilised suhted.

Romantiliste suhete dimensiooni motiividena arvestati armastuse ja seksuaalpartnerite otsimist. Õpilaste hinnangute analüüsimisel selgunud reaalse elu ja kübersuhete loomise motiivide statistilisest seotusest annab ülevaate tabel 10.

Tabel 10. *Seosed reaalses elus ja küberruumis romantilistel motiividel suhete loomisel.*

Motiiv	Spearman'i korrelatsioonikordaja	p
Armastuse otsimine	0,146	0,01**
Seksuaalpartneri otsimine	0,423	0,00**

Märkused: Olulisusnivoo – p; *p<0,05; **p<0,01.

Soolistest erinevustest reaalses elus ja küberruumis suhete loomise romantilistest motiividest annab ülevaate tabel 11, kus on toodud ka erinevuste olulisus.

Tabel 11. *Romantika otsimise motiividel suhete loomine reaalses elus ja küberruumis poiste ja tüdrukute hinnangute võrdluses.*

	Motiiv	Poisid (%)	Tüdrukud (%)	Mann-Whiney statistik
Reaalne elu	Armastuse otsimine	53,9	57,8	15830,500
	Seksuaalpartneri otsimine	40,8	31,2	14653,000
Küberruum	Armastuse otsimine	6,5	2,1	14361,500*
	Seksuaalpartneri otsimine	5,9	1,0	14178,000*

Märkused: Olulisusnivoo – p; *p<0,05; **p<0,01.

2.3 Arutelu

Antud uurimuses püstitati esimese hüpoteesina, et poisid väidavad enam kui tüdrukud, et nad loovad kübersuhteid meelelahutuslikel eesmärkidel. Nimetatud hüpotees kinnitust ei leidnud. Poisid eelistavad enda hinnangul internetis mängida tüdrukutest rohkem *onlinemänge*, kus nad võivad mängupartneritega suhelda, kuid teiste suhtlemisega seonduvate näitajate puhul esinesid tüdrukutel kõrgemad hinnangud, näiteks suhtlusportaalide kasutamises, MSN-i kasutamises, jututubades olemise puhul. Poisid töid tüdrukutest enam välja muid internetis suhtlemisega seonduvaid eelistatud tegevusi, näiteks Skype`'s suhtlemine, Tumblr sotsiaalvõrgustiku kasutamine, mitmetele mängijatele mõeldud internetimängude mängimist.

Suhtlemisega seonduvatele tegevustele on andnud hinnanguid ka Livingstone et al. (2011) *EU Kids Online* uuringus osalenud 13-16.aastased poisid ja tüdrukud. Sarnaselt käesoleva uurimuse tulemusele, on poisid andnud kõrgemaid hinnanguid internetimängude mängimisele kui tüdrukud. Erinevalt käesoleva uurimuse tulemusele, selgus Livingstone et al. (2011) uuringutulemustest, et poiste hinnangute puhul esines tüdrukute hinnangutest kõrgem tulemus ka jututubade kasutamisel.

Meelelahutuslike suhete loomise motiivide puhul võib välja tuua ka soolise erinevuse, kus ilmnes, et tüdrukud hindavad nii reaalses elus suhete loomisel kui kübersuhete loomisel üheks olulisemaks motiiviks uute inimestega kohtumist. Seikluslike suhtlusmotiivide puhul märkisid tüdrukud poistest enam kõrgemaid tulemusi veel reaalses elus suhete loomisel emotsionaalse toetuse motiivil ning kübersuhete loomisel lihtsa suhtlemise motiivil.

Teise hüpoteesina püstitati, et tüdrukud väidavad end poistest rohkem kaalutlevat seda, kellega kübersuhteid luua. Antud hüpotees leidis kinnitust. Tüdrukud hindavad kõrgemalt kui poisid usaldusväärsete isikutega suhtlemist ning läbimõeldavust, kellega

suheldakse. Samas on tütarlapsed enda hinnangul poistest enam valmis jagama internetisõpradele oma isiklikke andmeid ja fotosid.

Võrreldes õpilaste turvalist käitumist reaalses elus ja küberruumis, võib järeldada, et õpilased, kes jagavad oma isiklikke andmeid ja fotosid reaalses elus, teevad seda ka internetis. Samas selgus, et õpilased, kes hindavad kõrgemalt turvalist käitumist internetis, hindavad kõrgemalt ka turvalisust reaalses elus.

Üheks turvalise internetikäitumise näitajaks võib lugeda õpilaste teadlikkust oma suhtlusportaalis olevatest sõpradest. Livingstone et al. (2011) tulemustest selgus, et enamik Euroopa 9-16.aastastest lastest suhtleb interneti vahendusel inimestega, keda nad tunnevad, kuid siiski väitsid poisid enam kui tüdrukud, et suhtlevad internetis ka inimestega, keda nad ei tunne. Käesoleva uurimuse raames poiste ja tüdrukute hinnangutes oma suhtlusportaali sõprade tundmises erinevusi ei esinenud. Enamik poisse ja tüdrukuid väidab, et nad tunnevad üle poole oma suhtlusportaalis olevatest sõpradest, kuid siiski on poisid endi hinnangul rohkem valmis suhteid looma ka võõraste inimestega. Samas tüdrukute ja poiste sõprade arvu puhul olulisi erinevusi ei ilmnenud.

Kolmanda hüpoteesina püstitati, et tüdrukud väidavad end loovat kübersuhteid emotsionaalse ja sotsiaalse kaasatuse eesmärgil rohkem kui poisid. Antud hüpotees kinnitust ei leidnud. Poiste ja tüdrukute hinnangutes emotsionaalse toetuse motiivil kübersuhete loomisele olulisi erinevusi ei leitud, kuid sama näitaja puhul ilmnisid soolised erinevused hinnangutes emotsionaalse toetuse motiivil reaalses elus suhete loomisele. Tüdrukud loovad enda hinnangul poistest enam suhteid reaalses elus emotsionaalse toetuse motiivil. Sotsiaalse kaasatuse puhul ei leitud soolisi erinevusi ega kübersuhete ja reaalses elus loodavate suhete vahelisi erinevusi. Põhinedes aga õpilaste antud hinnangutele sotsiaalse kompensatsiooni motiivil suhete loomisel, selgusid seosed reaalses elus ja internetis suhete loomise vahel. Seega õpilased, kes loovad reaalses elus suhteid sotsiaalse kompensatsiooni eesmärgil, võivad suurema tõenäosusega luua smäl eesmärgil ka kübersuhteid.

Lähtudes kasutatud kirjandulikest allikatest, on Siibak (2009) ning Frisby ja Martin (2010) nimetanud üheks kübersuhete motiiviks sotsiaalset kaasatust. Emotsionaalset kaasatust on nimetanud suhete loomise motiivina Graham et al. (1993), Paulsel ja Mottet (2004) ning Wang ja Chang (2010).

Sarnaselt kolmandale hüpoteesile, püstitati ka neljas hüpotees seoses emotsioonidega.

Neljanda hüpoteesina püstitati, et tüdrukud loovad nende endi hinnangul kübersuhteid hetkelise emotsiooni ajel enam kui poisid. Antud hüpotees kinnitust ei leidnud.

Siibak (2009) uurimusest selgus, et üheks tüdrukute otsuseid ja tegevusi mõjutavaks faktoriks võivad olla emotsioonid. Lisaks selgub Livingstone et al. (2011) tulemustest, et tütarlapsed on internetiriskidest ja internetis levivatest ebameeldivustest rohkem emotsionaalselt häiritud kui poisid.

Kui Wang ja Chang (2010) uurimuse tulemustele põhinedes olid romantika dimensiooni kuuluvatel motiividel suhete loomine kõrgemate tulemustega, siis käesolevas uurimuses võib lugeda olulisemateks suhete loomise motiivideks võimalust kohata uusi inimesi, emotsionaalset toetust, armastuse otsimist ja seksuaalpartneri otsimist.

Käesoleva uurimuse raames selgitati välja, millistel motiividel õpilased enda hinnangul kõige enam loovad suhteid nii küberruumis kui reaalses elus. Kuna selgus, et eelistatakse luua suhteid anonüümsuse või lihtsuse eesmärgil, siis tuleb lapsed ja noored kurssi viia ka ohtudega, mis võivad peituda anonüümsuse taga. Me ei pruugi internetis luua kübersuhteid inimestega, keda me arvame seal olevat. Märksa lihtsam on reaalses elus inimestega suhteid luua, kui me näeme, kellega suhtleme.

Seoses armastuse otsimise ja seksuaalpartneri otsimisega loodud suhetes võib samuti peituda ohte. Samalaadselt eelmise näitega – me ei pruugi suhelda reaalse omaealise inimesega ja me ei tea, millised on tema kavatsused. Seepärast ei tohiks olla tormakas uute kübersuhete loomisel, vaid suhtuda pigem ettevaatlikkusega ja tagades seega endale ohutus.

Samade romantika otsimise dimensiooni kuuluvate suhete loomise motiivide puhul tuleb arvetsada ka ealisi iseärasusi ja kultuurilist tausta. Kui uurimisinstrumenti koostamise aluseks võetud artiklis (Wang & Chang, 2010) uuriti Taiwani üliõpilasi, rõhutati seejuures, et saadud uurimistulemusi võis mõjutada valimi kultuuriline taust.

Arvestades tänapäeva laste ja noorte võimalusi seoses arvutite olemasolu ja internetis veedetava ajakulu ning mitmekesiste tegevustega, pean väga oluliseks küberkäitumise, -tegevuste ja – suhtlusega kaasnevaid võimalikke *onlineriske* ennetavaid tegevusi ning suhtlemisõpetust ja seksuaalkasvatust, mis on õpetatavad nii kodus kui koolis. Antud magistr töö tulemused aitavad õpetajatel mõista õpilaste suhete loomise motiive ning samas suunata õpilasi looma inimestega nii reaalses elus kui küberruumis turvalisi suhteid.

Antud töös esines ka mõningaid piiranguid. Esimeseks piiranguks loen käesoleva uurimuse valimi suurust, milleks oli küll 364 Lääne-Virumaa koolide õpilast, kuid me ei saa tulemusi üldistada kogu Eestile.

Teise olulise piiranguna tooksin välja, et uurimuse andmetena kogu õpilaste enesekohaseid hinnanguid, mis võivad näidata õpilaste hetkelist arvamust, kuid mitte

kirjeldada tegelikku olukorda. Kolmanda piiranguna toon välja, et küsitluses esines valikvastustega küsimusi, mille puhul ei olnud välja toodud kõiki võimalikke vastusevariante, mis võisid raskendada õpilaste vastamist antud küsimustele. Neljanda piiranguna nimetaksin ka uurimisinstrumendi valiiduse hindajate poolt esitatud miinusena, et käesoleva uurimuse läbiviimiseks kasutatav uurimisinstrument on mahukas ja aeganõudev.

Kokkuvõte

Käesoleva uurimustöö eesmärgiks oli uurida Lääne-Virumaa koolide 7.-9.klasside poiste ja tüdrukute kübersuhete loomise motiive, lähtudes õpilaste antud hinnangutest. Uusimus põhineb autori poolt koostatud ankeedil, mille aluseks on võetud kübersuhete loomise motiivide skaala (Lisa 1; Wang & Chang, 2010) ning muudetud eakohasemaks. Kvantitatiivne uurimus teostati november – detsember 2012. aastal. Valimisse kuulusid viie Lääne-Virumaa kooli 7.-9.klasside õpilased vanuses 13-16.aastat. Kokku kuulus valimisse 364 õpilast, kellest 192 olid tüdrukud ja 169 poisid ning 3 õpilast, kes jätsid soo märkimata.

Uurimistulemused näitasid, et tüdrukud kaalutlevad nende endi hinnangul rohkem, kellega kübersuhteid luua, kui poisid. Teiste püstitatud hüpoteeside puhul kinnitust ei leitud.

Lisaks uuriti õpilaste suhete loomise motiive nii reaalses elus kui küberruumis. Ilmnes, et õpilased, kes loovad reaalses elus suhteid järgmistel seiklusotsingulistel motiividel nagu anonüümsuse tagamine, uute inimeste kohtamine, lihtne suhtlemine, uudishimu või emotsionaalse toetus, võivad suure tõenäosusega luua suhteid samadel motiividel ka internetis. Seoses seiklusotsinguliste motiividega ilmnes veel, et tüdrukud loovad reaalses elus suhteid nende endi hinnangul uute inimeste kohtamise või emotsionaalse toetuse saamise motiivil enam kui poisid. Seiklusotsinguliste kübersuhete loomise puhul hindasid tüdrukud samuti põhiliseks motiiviks uute inimeste kohtamise võimalust ning poisid lihtsat suhtlemist.

Veel selgus, et õpilased, kes loovad suhteid reaalses elus põgenemise või romantika ostmise motiividel, võivad seda suure tõenäosusega teha ka kübersuhete loomisel. Seoses romantika otsimise dimensiooni kuuluvate suhete loomise motiividega: armastus ja seksuaalpartneri otsimine, ilmnesid soolised erinevused kübersuhete loomisel. Poisid loovad nende endi hinnangul armastuse või seksuaalpartneri otsimise motiivil kübersuhteid enam, võrreldes tüdrukutega.

Lisaks selgus, et tüdrukud kasutavad nende endi hinnangul internetti rohkem suhtlusportaalide ja videoportaalide külastamiseks, MSN-is vestlemiseks, artiklite ja koolitööde tegemiseks ning jututubades vestlemiseks, võrreldes poistega. Uurides õpilaste turvalist suhete loomist internetis, selgus, et tüdrukute endi hinnanguil loovad nad internetis suhteid usaldusväärsemate isikutega ning mõtlevad rohkem läbi, kellega suhtlevad, võrreldes poistega. Samas on tüdrukud nende endi hinnangul poistest rohkem valmis jagama nii reaalses elus kui internetis sõpradega oma isiklikke andmeid ja fotosid.

Uurides 13-16.aastaste poiste ja tüdrukute sõprusseltskonna suurusi reaalses elus ja küberruumis, statistiliselt olulisi erinevusi ei leitud. Samas saab tulemuste põhjal järeldada, et õpilaste hinnangul suhtlevad nad interneti vahendusel rohkem inimestega igapäevaselt kui reaalses elus.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et antud magistritöö annab ülevaate Lääne-Virumaa 7.-9.klasside poiste ja tüdrukute hinnangutest erinevatele kübersuhete motiividele võrdluses reaalses elus loodavate suhete motiividega ning õpilaste käitumisest ja tegevustest internetikeskkonnas.

Summary

Comparison of cyber relationship creation motives between boys and girls on example of Lääne-Virumaa 3rd school level students

The aim of this Master's Thesis was to study motives of creating cyber relationships among boys and girls from school grades of 7 to 9 in Lääne-Virumaa, based on answers that students have given. Research is based on questionnaire, what is formed and fitted for a certain age by author of this Master's Thesis and what bases on Cyber Relationship Motives Scale (Appendix 1; Wang & Chang, 2010). Quantitative research was carried out in November and December in 2012. Sample consist of 364 13 to 16 years old students from grades 7 to 9 from five schools in Lääne-Virumaa, 192 of respondents were girls, 169 were boys and 3 respondents did not declare their gender.

Results of research showed that girls consider more than boys, with who would they create cyber relationships by their own opinion. Other hypotheses did not found confirmation. In addition students' relationship creation motives in real life and in cyberspace were studied. It was found that students, who create in real life relationships on adventurous motives like anonymity, meeting new people, easy communication, curiosity or emotional support, probably might create cyber relationships on same motives.

In this context, research also showed that students, who create relationships in real life on motives like escape or seek for romance, might create cyber relationships on same motives. There were occurred gender differences in cyber relation motives in romance category like love or looking for sexual partner. Based on respondents opinions, boys create more cyber relationships on motives like love or looking for sexual partner, than girls.

Furthermore, by respondents answers girls use internet for visiting communication portals and video portals, for chating in messenger, for reading articles or doing school work and for chating in chat rooms more, than boys. As analyzing safety of students' cyber relation creation, it revealed that girls create relationships with more reliable persons and think more, with who they communicate, than boys. On the other hand, as it turned out from survey, girls are more ready to share their personal information and pictures than boys in real life and also in internet.

There were not founded statistical differences between 13-16 years old boys' and girls' social network sizes in real life or in cyber space. Therefore it can be conclude by results of entire survey that students communicate with other people more via internet than in real life.

To conclude it can be note that this Master's Thesis gives an overview about cyber relationship creation motives compared with motives in real life and students behavior and activiy in internet environment based on survey among students from 7th to 9th grade in Lääne-Virumaa schools in Estonia.

Tänuõnad

Tänan kõiki inimesi, kes aitasid kaasa minu magistritöö valmimisele:

- Uurimuses osalenud koolide juhte, kes andsid võimaluse uurimuse läbiviimiseks.
- Uurimuse läbiviimise protsessis abistanud õpetajaid.
- Uurimuses osalenud laste vanemaid, kes andsid nõusoleku laste osalemiseks käesolevas uurimuses.
- Uurimuses osalenud õpilasi, kelle täidetud ankeetide abil sain teostada planeeritud uurimuse ja vajalikud andmed analüüsimiseks.
- Oma õpilasi, kolleege, elukaaslast ning teisi lähedasi inimesi mõistva, toetava ja inspireeriva suhtumise eest.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrekselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Kasutatud kirjandus

- Van den Beemt, A., Akkerman, S., Simons, R.-J. (2011).** Considering young people`s motives for interactive media use. *Educational Research Review*, 6(2011), 55-66.
- Castellan, C. M. (2010).** Quantitative and Qualitative Research: A View for Clarity. *International Journal of Education*, 2(2), 1-14.
- Desjarlais, M., Willoughby, T. (2010).** A longitudinal study of the relation between adolescent boys and girls` computer use with friends and friendship quality: Support for the social compensation or the rich-get-richer hypothesis. *Computers in Human Behavior* 26(2010), 896-905.
- Eesti õigekeelsussõnaraamat ÕS. (2006).** Eesti Keele Instituut. Külastatud aadressil: <http://www.eki.ee/dict/qs/>
- Frisby, B. N., Martin, M. M. (2010).** Interpersonal Motived and Supportive Communication. *Communication Research Reports*, 27(4), 320-329.
- Fallows, D. (2005).** *How Woman and Men Use the Internet*. Retrieved from: http://www.pewinternet.org/~media/Files/Reports/2005/PIP_Women_and_Men_online.pdf.pdf
- Graham, E. E., Barbato, C. A., Perse, E. M. (1993).** The Interpersonal Communication Motives Model. *Communication Quarterly*, 41(2), 172-186.
- Gorman, D. (2010).** Maslow Hierarchy and Social and Emotional Wellbeing. *Aboriginal and Islander Health Worker Journal*, 34(1), 27-29.
- Hanson, V., Tavast, A. (2011).** *Arvutikasutaja sõnastik*. Külastatud aadressil: <http://www.keeleeveeb.ee/>.
- Hartmann, M. (2003).** *The Web Generation? The (De)Construction of Users, Morals and Consumption*. Retrieved from <http://130.203.133.150/viewdoc/download?doi=10.1.1.195.2347&rep=rep1&type=pdf>
- Inglise-eesti masintõlkesõnastik. (s.a.).** Eesti Keele Instituut. Külastatud aadressil: <http://www.eki.ee/dict/ies/index.cgi?Q=communication&F=M&C06=et> .
- IT terministandardi projekti (1998-2001) sõnastik. (2011).** Külastatud aadressil: <http://www.keeleeveeb.ee/>.
- Jackson, L. A., Zhao, Y., Witt, E. A., Fitzgerald, H. E., von Eye, A. (2009).** Gender, Race and Morality in the Virtual World and Its Relationship to Morality in the Real Word. *Sex Roles*, 60, 859-869.

Johnson, B. & Christensen, L. (2012). Part I: Introduction. Quantitative, Qualitative, and Mixed Approaches. In D. McDaniel, L. Mori, L. Larson, A. Hutchinson, A. Baker, A. Conlon (Eds.), *Educational Research: Quantitative, Qualitative, and Mixed Approaches. Fourth Edition*, (pp. 29-56). Published by: SAGE Publications.

Kalmus, V. (2008). Riskialtid tiigrikutsud: Eesti lapsed kui (uue) meedia kasutajad. L.Ots (Toim), *Uued ajad - uued lapsed. Teadusartiklite kogumik* (lk 35-55). Tallinn: TLÜ Kirjastus.

Kalmus, V., Karu, K., Komp, L., Runnel, P., Pruulmann-Vengerfeldt, P., Siibak, A., Ugur, K. (2010). *Riskid ja turvalisus internetis: Euroopa laste vaatenurk. Peamiste tulemuste eestikeelne kokkuvõte*. Külastatud aadressil:

<http://www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EUKidsII%20%282009-11%29/EUKidsExecSummary/EstoniaExecSum.pdf>

Liikane, L., Kesa, M. (2011). *Arvutisõnastik*. Külastatud aadressil: <http://www.keeleeveeb.ee/>.

Lindorff, M. (2010). Ethics, ethical human research and human research ethics committees. *Australian Universities Review*, 52(1), 51-59.

Livingstone, S. & Haddon, L. (2008). Risky Experiences for Children Online: Charting European Research on Children and the Internet. *Children and Society*, 22, 314-323.

Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A., Õlafsson, K. (2011). *Risks and safety on the internet. The perspective of European Children*. Retrieved from:

<http://www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20%282009-11%29/EUKidsOnlineIIRports/D4FullFindings.pdf>

Paulsel, M. L. & Mottet, T. P. (2004). Interpersonal communication Motives: A Communibiological Perspective. *Communication Quarterly*, 52(2), 182-195.

Pollet, T. V., Roberts, S. G. B., Dunbar, R. I. M. (2011). Use of Social Network Sites and Instant Messaging Does Not Lead to Increased Offline Social Network Size, or to Emotionally Closer Relationships with Offline Network Members. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 14(4), 253-258.

Rubin, R. B., Perse, E. M., Barbato, C. A. (1988). Conceptualization and measurement of interpersonal communication motives. *Human Communication Research*, 14, 602-628.

Sheldon, K. M. (2011). Integrating Behavioral-Motive and Experiential-Requirement Perspectives on Psychological Needs: A Two Process Model. *Psychological Review*, 118(4), 552-569.

Siibak, A. (2009). Self-presentation of the „Digital Generation“ in Estonia. *Taru Ülikooli Kirjastus*.

- Step, M. M., Finucane, M. O. (2002).** Interpersonal Communication Motives in Everyday Interactions. *Communication Quarterly*, 50(1), 93-109.
- Tapscott, D. (1998).** Growing Up Digital: The Rise of the Net Generation. In P. J. Bossert (Ed.), *NASSP Bulletin* (pp. 86-88). Published by: SAGE Publications.
- Tapscott, D. (1999).** Educating the Net Generation. *Educational Leadership*, 56(5), 6-11.
- Wakefield, M. A. & Rice, C. J. (2008).** The Impact of Cyber-Communication on the Today's Youth. *Professional Counseling Digest*. Published by: American Counseling Association. Retrieved from: <http://counselingoutfitters.com/vistas/ACAPCD/ACAPCD-14.pdf>.
- Wakita, T., Ueshima, N. & Noguchi, H. (2012).** Psychological Distance Between Categories in the Likert Scale: Comparing Different Numbers of Options. *Educational and Psychological Measurement*, 72(4) 533-546.
- Wang, C.-C. & Chang, Y.-T. (2010).** Cyber relationship motives: scale development and validation. *Social Behaviour and Personality*, 38(3), 289-300.
- Weibel, D., Wissmath, B., Groner, R. (2010).** Motives for Creating a Private Website and Personality of Personal Homepage Owners in Terms of Extraversion and Heuristic Orientation. *Cyberpsychology. Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 4(1), article nr 5.
- Yang, M.-L., Yang, C.-C., Chiou, W.-B. (2010).** Differences in Engaging in Sexual Disclosure Between Real Life and Cyberspace Among Adolescents: Social Penetration Model Revisited. *Current Psychology*, 29(6), 144-154.
- Yen, J.-Y., Yen, C.-F., Wu, H.-Y., Huang, C.-J., Ko, C.-H. (2011).** Hostility in the Real World and Online: The Effect of Internet Addiction, Depression, and Online Activity. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 14(11), 649-655.

Lisa 1

Kübersuhete Motiivide Skaala (Wang & Chang, 2010)

Seiklused

Anonüümsus

Sest ma tahan rääkida kellegagi, kes ei tea, kes ma olen

Sest ma saan rääkida veebis sõpradega kõigest

Saan esindada oma tõelist mina, kui tutvun Internetis kellegagi

Võimalus kohata uusi inimesi

Saan laiendada oma sotsiaalvõrgustikku

Saan leida kaaslasi, kellega veeta aega

Saan leida sõpru, kellega jagada oma huvisid

Lihtne suhelda

Sõprade leidmine Internetis on kerge

Sõprade leidmine Internetis on mugav

Sõprade leidmise vahendid on kerged kasutada

Uudishimu

Sõbrad suhtlevad Internetisõpradega, seega proovin ka

Sõprade leidmine Internetist on uudne minu jaoks

Sõprade leidmine on lõbus

Emotsionaalne toetus

Sõprade leidmine Internetist lohutab mu vaimu

Kübersõbrad kuulavad mind

Kübersõbrad rahustavad mind

Põgenemine virtuaalmaailma

Sotsiaalne kompensatsioon

Ma ei huvita kedagi reaalses elus

Ma ei leia mujalt sõpru

Mul pole teisi võimalusi sõpru leida

Eemal reaalsest maailmast

Reaalses elus on palju probleeme ja häirivaid tegureid

Tahan põgeneda reaalsest elust ajutiselt

Tahan unustada oma probleemid ajutiselt

Romantika otsimine

Armastus

Otsin hingekaaslast

Tahan armuda kellesegi

Otsin suurepärast afääri

Seksuaalpartnerid

Otsin üheöösuhteid

Otsin seksuaalpartnereid

Otsin küberseksi

Lisa 2

Poiste ja tüdrukute kübersuhete loomise motiivide võrdlus

Lääne-Virumaa III kooliastme näitel

Hea noor!

Vastates järgnevatele ankeedis olevatele küsimustele, võtad osa uurimusest, mille abil tehakse kokkuvõtte õpilaste internetikeskkonnas loodud suhetest. Uurimuse õnnestumiseks on tähtis, et vastad kõikidele küsimustele. Andmeid kasutatakse anonüümselt, vastaja isikut nimetamata. Uurimuse andmeid kasutatakse vaid teaduslikul eesmärgil ning üldistatud kujul.

Küsimused arvutikasutuse ja interneti kohta

Vali pakutud vastusevariantide seast see, mis on kõige lähedasem Sinu arvamusele.

Valitud variandi ees olevale numbrile tõmba ring ümber.

1. Kas sul on kodus arvuti?

1) ei 2) jah

2. Kas sul on oma isiklik arvuti?

1) ei 2) jah

3. Kas sul on kodus internet?

1) ei 2) jah

4. Kui sageli kasutad mobiiltelefoni internetti?

1) ei veedagi

2) kuus mõned korrad

3) nädalas vähemalt 1 kord

4) vähemalt mõned korrad nädalas

5) peaaegu iga päev

5. Kui sageli veedad aega internetis?

1) ei veedagi

2) kuus mõned korrad

3) nädalas vähemalt 1 kord

4) vähemalt mõned korrad nädalas

5) peaaegu iga päev

6. Kui kaua aega kulub sul internetis tavaliselt 1 ööpäeva jooksul?

- 1) kuni 2 tundi
- 2) 3-4 tundi
- 3) 5-6 tundi
- 4) 7-8 tundi
- 5) üle 8 tunni

7. Kuidas veedad aega internetis? Märki ringiga kõik sobivad variandid.

- 1) jututubades
  - 2) suhtlusportaalides (nt Facebook, Twitter, Myspace, Rate, Orkut jne)
  - 3) mängides internetimänge
  - 4) videoportaalides (nt Youtube)
  - 5) MSN-s
  - 6) lugedes artikleid ja/või otsides infot koolitööde jaoks
- * Muud moodi, kuidas? _____

8. Kuidas veedad kõige rohkem aega internetis? Märki ringiga üks variant.

- 1) jututubades
  - 2) suhtlusportaalides (nt Facebook, Twitter, Myspace, Rate, Orkut jne)
  - 3) mängides internetimänge
  - 4) videoportaalides (nt Youtube)
  - 5) MSN-s
  - 6) lugedes artikleid ja/või otsides infot koolitööde jaoks
- * Muud moodi, kuidas? _____

9. Kui sageli vanemad kontrollivad või piiravad sinu internetikasutust?

- 1) mitte kunagi
- 2) harva
- 3) mõnikord
- 4) sageli
- 5) alati

Suhted reaalses elus ehk väljaspool internetikeskkonda

10. Kui suur on sinu sõprade seltskond reaalses elus? _____ (kirjuta arv)

11. Kui suur on sinu sõprade seltskond, kellega suhtled reaalses elus igapäevaselt?
_____ (kirjuta arv)

Avalda oma arvamust järgmiste väidete kohta. Tõmba sobivaima variandi numbrit ümber ring.

<i>A. Suhted reaalelus</i>	<i>Ei ole üldse nõus - 1</i>	<i>Pigem ei ole nõus - 2</i>	<i>Raske öelda - 3</i>	<i>Pigem nõus - 4</i>	<i>Täiesti nõus - 5</i>
1. Mul on reaalses elus suur sõprusseltskond.	1	2	3	4	5
2. Saan reaalses elus eakaaslastega väga hästi läbi.	1	2	3	4	5
3. Reaalses elus on sõbrad alati valmis mind kuulama.	1	2	3	4	5
4. Saan reaalses elus sõpradele rääkida oma muredest.	1	2	3	4	5
5. Reaalses elus on mul alati koos sõpradega lõbus.	1	2	3	4	5
6. Reaalses elus saan rääkida sõpradega kõigest.	1	2	3	4	5
7. Reaalses elus on mul võimalik tutvuda paljude inimestega nii, et nad teaksid, kes ma olen.	1	2	3	4	5
8. Reaalses elus tutvuste loomise abil laiendan oma suhtlusvõrgustikku.	1	2	3	4	5
9. Reaalses elus tutvusi luues leian kaaslasi, kellega aega veeta.	1	2	3	4	5
10. Reaalses elus leian sõpru, kellega mul on ühised huvid.	1	2	3	4	5
11. Sõprade leidmine reaalses elus on minu jaoks lihtne.	1	2	3	4	5

12. Sõprade leidmine reaalses elus on minu jaoks mugav.	1	2	3	4	5
13. Minu sõbrad suhtlevad väljaspool internetti oma sõpradega, seepärast suhtlen ka.	1	2	3	4	5
14. Sõprade leidmine reaalses elus on tavapärane minu jaoks.	1	2	3	4	5
15. Sõprade leidmine reaalses elus on minu jaoks lõbus.	1	2	3	4	5
16. Sõprade leidmine reaalses elus lohutab mind.	1	2	3	4	5
17. Reaalses elus sõbrad kuulavad mind.	1	2	3	4	5
18. Reaalses elus sõbrad rahustavad mind.	1	2	3	4	5
19. Internetis ma ei huvita kedagi.	1	2	3	4	5
20. Ma ei leia mujalt sõpru kui reaalsest elust.	1	2	3	4	5
21. Mul ei ole teisi võimalusi sõprade leidmiseks peale reaalses elus suhtlemise.	1	2	3	4	5
22. Internetis on palju probleeme ja häirivaid tegureid, mida reaalses elus ei ole.	1	2	3	4	5
23. Tahan ajutiselt põgeneda interneti elust.	1	2	3	4	5
24. Tahan ajutiselt unustada oma probleemid interneti elus.	1	2	3	4	5

25. Otsin reaalses elus hingsugulast.	1	2	3	4	5
26. Tahan reaalses elus armuda kellesegi.	1	2	3	4	5
27. Otsin reaalses elus armastussuhet.	1	2	3	4	5
28. Otsin reaalses elus seksuaalpartnerit.	1	2	3	4	5

29. Otsin reaalses elus kedagi, kes jagaks nõu ja arvamusi armastusest ja seksuaalsuhtest.	1	2	3	4	5
30. Jagan reaalses elus sõpradega oma isiklike andmeid ja fotosid.	1	2	3	4	5
31. Reaalses elus loon suhteid vaid usaldusväärsete isikutega.	1	2	3	4	5
32. Mõtlen alati läbi, kellega ma reaalses elus suhtlen.	1	2	3	4	5
33. Loon sõprussuhteid reaalses elus hetkelise tuju mõjul.	1	2	3	4	5

Kübersuhted

12. Kui suur on sinu sõprade seltskond internetiportaalis? _____ (kirjuta arv)

13. Kui suur on sinu internetiportaalis olevate sõprade seltskond, kellega suhtled igapäevaselt? _____ (kirjuta arv)

Valitud variandi ees olevale numbrile tõmba ring ümber.

14. Kui paljusid inimesi sa tunnud oma interneti sõpradest?

- 1) mitte kedagi
- 2) alla poolte
- 3) umbes pooli
- 4) üle poolte
- 5) kõiki

Avalda oma arvamust järgmiste väidete kohta. Tõmba sobivaima variandi numbrile ümber ring.

<i>B. Suhted internetis</i>	<i>Ei ole üldse nõus - 1</i>	<i>Pigem ei ole nõus - 2</i>	<i>Raske öelda - 3</i>	<i>Pigem nõus - 4</i>	<i>Täiesti nõus - 5</i>
1. Internetis saan suhelda täiesti anonüümselt.	1	2	3	4	5
2. Internetis saan rääkida sõpradega kõigest.	1	2	3	4	5
3. Internetis on mul võimalik tutvuda paljude inimestega, ilma et nad teaksid, kes ma olen.	1	2	3	4	5
4. Interneti abil laiendan oma suhtlusvõrgustikku.	1	2	3	4	5
5. Internetist leian kaaslasi, kellega aega veeta.	1	2	3	4	5

6. Internetist leian sõpru, kellega mul on ühised huvid.	1	2	3	4	5
7. Sõprade leidmine internetis on minu jaoks lihtne.	1	2	3	4	5

8. Sõprade leidmine internetis on minu jaoks mugav.	1	2	3	4	5
9. Sõprade leidmise vahendeid internetis on lihtne kasutada.	1	2	3	4	5
10. Minu sõbrad suhtlevad internetis sõpradega, seepärast suhtlen ka.	1	2	3	4	5
11. Sõprade leidmine internetis on uudne minu jaoks.	1	2	3	4	5
12. Sõprade leidmine internetis on minu jaoks lõbus.	1	2	3	4	5
13. Sõprade leidmine internetis lohutab mind.	1	2	3	4	5
14. Internetis sõbrad kuulavad mind.	1	2	3	4	5
15. Internetis sõbrad rahustavad mind.	1	2	3	4	5
16. Reaalses elus ma ei huvita kedagi.	1	2	3	4	5
17. Ma ei leia mujalt sõpru kui internetist.	1	2	3	4	5
18. Mul ei ole teisi võimalusi sõprade leidmiseks peale interneti.	1	2	3	4	5
19. Reaalses elus on palju probleeme ja häirivaid tegureid, mida internetis ei ole.	1	2	3	4	5
20. Tahan ajutiselt põgeneda reaalsest elust.	1	2	3	4	5
21. Tahan ajutiselt unustada oma probleemid reaalses elus.	1	2	3	4	5
22. Otsin internetist hingesugulast.	1	2	3	4	5

23. Tahan internetis armuda kellesegi.	1	2	3	4	5
24. Otsin internetist armastussuhet.	1	2	3	4	5
25. Otsin internetist seksuaalpartnerit.	1	2	3	4	5
26. Otsin internetist kedagi, kes jagaks nõu ja arvamusi armastusest ja seksuaalsuhtest.	1	2	3	4	5
27. Jagan internetis sõpradega oma isiklikke andmeid ja fotosid.	1	2	3	4	5

28. Internetis loon suhteid vaid usaldusväärsete isikutega.	1	2	3	4	5
29. Mõtlen alati läbi, kellega ma internetis suhtlen.	1	2	3	4	5
30. Loon sõprussuhteid internetis hetkelise tuju mõjul	1	2	3	4	5

Taustandmed

Lüüka kirjutada selge käekirjaga enda vanus.

Olemasolevate vastusevariantide seast vali üks ja märgi ristikesega.

Vanus: _____

Sugu: poiss tüdruk

Klass: 7.klass 8.klass 9.klass

Täna vastamast!

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Kairi Kangur

(sünnikuupäev: 05.12.1987)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

Poiste ja tüdrukute kübersuhete loomise motiivide võrdlus Lääne-Virumaa III kooliastme õpilaste näitel,

mille juhendaja on Piret Luik.

- 1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
  - 1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 27.05.2013